Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 4 февраль
ЯКШАНБА
№ 30 (4.824).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

ЯШИЛ ЛИБОС КИЙСИН ОНА ЮРТИМИЗ!

МЕВАЛИ ВА МАНЗАРАЛИ НИҲОЛЛАР ЭКИШ, ТОКЗОРЛАР ВА ЎРМОНЛАР БАРПО ЭТИШ ИККИ ОЙЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН КЕНГАШ ҚАТНАШЧИЛАРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН АҲОЛИСИГА

МУРОЖААТНОМАСИ

Ҳурматли дўстлар!

Инсон қадим-қадимдан ўз орзу ва умидларини баҳор билан, уйғонаётган она ер билан боғлаб келган. «Ер тўйса — эл тўяди» деган нақл бор. Бу халқона нақлда қанчалик муҳаббат ва шукроналик мавжуд. Заминимизда нимаики ўсаётган ва яшаётган ҳамда у бизни едириб-ичираётган экан, ҳаммамиз унинг ҳаётбахш куч-қудрати олдида қарздормиз.

Ватан деб аталмиш заминимизнинг нақадар гўзаллигини, бойлигини, гуллаб-яшнаётганлигини ва биз учун ниҳоятда қимматли эканлигини ҳар қачонгидан кўра чуқурроқ ҳис этиб турибмиз. Бу туйғу бобокалонларимиз яшаб ўтган ўз ўлкамизга, инсонни янада қатъиятли, гўзал, мурувватли, бу юртда нимаики содир бўлса ҳаммасига масъул этувчи халқимиз тарихига дахлдордир. Табиат, Ватан, халқ тушунчаларининг битта илдиздан томир отганлиги бежиз эмас.

Ўзбекистон — ноз-неъматларга бой ўлка. Сув ва яшиллик оламини ўзининг ишончли иттифоқчиси деб билиб, ерни асрлар давомида ардоқлаб келган кўплаб аждодларимизнинг беқиёс меҳнати уни шундай диёрга айлантирди. Бу анъана авлодлардан авлодларга ўтиб келмоқда.

Март ва апрель кунларида бўладиган кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш икки ойлигида биз бу анъанани давом эттирамиз. Ширин мевалар билан одамларни тўйғизадиган ҳар бир дарахтни халқимиз нақадар қадрлаши ва ардоқлашини яхши биламиз.

Республикамизнинг минглаб аҳолиси — ёшу қари ҳар баҳорда шаҳарлар, қишлоқлар ва бошқа истиқомат жойларида қалб амри билан миллионлаб мевали ва манзарали дарахт кўчатларини экади, ҳовлиларни, кўча ва хиёбонларни, истироҳат боғларини кўкаламзорлаштиради.

Она табиатнинг гўзаллигига гўзаллик қўшиш ва сақлашдан, уни фарзандларча меҳр билан авайлаб асрашдан ҳам хайрли иш борми? Келинглар, чор атрофга назар ташлаб, ўзимизга ўзимиз савол берайлик: биз ҳаммамиз инсон ва табиат ўртасидаги уйғунликни тиклаш учун қандай ҳисса қўшдик, ўйламай қилинган хатти-ҳаракатлар туфайли унга етказилган заҳани даволай олаяпмизми, ўзимиз яратган нарсани омилкорлик билан сақлашга қодирмизми? Ахир ўрмонлар, яшиллик нафақат шаҳар ва қишлоқларимизнинг кўрки, заминимиз ҳавосини мусаффолаштирувчи манбаа, айни вақтда инсон соғлигига самарали таъсир этувчи, қалбимиз оғриғини даволовчи ишфокор ҳамдир. Улар — табиат бойликлари: мевалар, паррандалар ва жониворлар масканидир. Демак, ўрмон ва яшиллик олами — кўнгилли дам олиш ва саломатлигимиз гарови, хуллас инсон истиқомат қиладиган муҳитдир.

Республикада ҳар йили 100 миллиондан ортиқ мевали ва манзарали дарахтларнинг кўчатлари ўтказилади. Афсуски, етарли эътибор берилмаслиги натижасида уларнинг аксарияти қуриб қолмоқда. Табиат бундай лоқайдликка тоқат қилолмайди. Ўлкамизда инсон қўли ва қалби файз киритмаган жойлар ҳали оз эмас. Буни тушунган ҳар бир киши ерга ҳаёт бахш этиш учун қўлига кетмон, белкурак ва челак олиши табиий. Негаки, халқимизда қадим-қадимдан хайрли анъана мавжуд: хонадонда чақалоқ туғилса унга атаб 21 туп терак ўтқазилади. Бобокалонларимиз ўсиб келаётган ёш авлоднинг экологик тарбияси моҳиятини ақлан ва дил-дилдан фаҳмлаганликлари бежиз эмас.

Бугунги кунда болаларимиз ва невараларимизга қандай мерос қолдиришимиз ҳақидаги масалани дангал ҳал қилишимиз лозим: уларга фаровон ва гуллаб-яшнаган воҳа қолдирамизми, ёки бийдек саҳроми?

Табиатга эҳтиёткорлик ва тадбиркорлик билан муносабатда бўлиш, атроф муҳити муҳофазаси ҳақида қайғуриш Ўзбекистонда яшаётган ҳар бир кишининг ватанпарварлик бурчи, гражданлик ҳуқуқидир. Биз ўз заминимиз, ўз Ватанимиз тақдирига бепарво қарашга ва лоқайд бўлишга ҳаққимиз йўқ!

Ҳозирги икки ойлик Улуғ Ватан урушида эришилган буюк Ғалаба кунига тайёргарлик кўрилаётган бир даврда бўлади ва бу асрлар қаъридан бизгача етиб келган баҳор байрами —Наврўз кенг нишонланаётган пайтга тўғри келмоқда. Маълумки, Наврўз халқнинг она ерга бўлган муҳаббатини, унинг саховатига фарзандларча муносабат туйғусини ўзида мужассам этган. Дала ишлари шу байрамдан бошланган. Наврўз яна миллий тантанага айланиши, меҳнатсеварлик, раҳмдиллик, мурувватли бўлиш, ўзаро ҳурмат сингари азалий ахлоқий қадриятларни тарбиялашга ва мустаҳкамлашга ёрдам бериши шубҳасиз.

Ўрмонлар, боғлар ва гулзорлар билан безанган ўлкада инсон ўзини бардам сезади, одамлар ўртасидаги муносабат самимий ва дил-дилдан бўлади. Бизнинг она еримиз ана шундай бўлиб қолсин, унда халқлар ўртасида дўстлик ва тинчлик ҳукмронлик қилсин.

Биз уни шундай масканга айлантирамиз, унинг ҳар бир қаричини, ҳар бир бурчагини кўкаламзорлаштириш ва обод қилиш учун кун сайин ғамхўрлигимизни ошираверамиз.

Биз республикамизга кийдиражак яшил либос нафақат уни безайди, балки гармсел ва чанг-тўзон йўлига яшил қалқон бўлади, бебаҳо оби-ҳаётни сақлашга кўмаклашади, турар-жойларимизга салқинлик ато этади, бизнинг танқис дўстларимиз — паррандалар ва ҳайвонларга қулайлик яратади.

Ҳар бир ҳовли, ҳар бир маҳалла ва ҳар бир даҳа бизнинг ғайратимиз туфайли оромбахш масканга, дам олиш ва ширин суҳбат гўшаларига айланиши керак.

Шаҳар ва қишлоқларимиз яшил лисобга бурканиши, манзарали буталар билан зебоFланиши, ҳувиллаб ётган ҳар бир қарич еримиз дастурхонимизга яхшигина ноз-неъмат инъом этадиган ҳосилдор боғлар ва узумзорларга айланиши ўта муҳимдир.

Партия ва ҳукуматимизнинг пахта майдонларини қисқартириш, томорқа ерларини кенгайтириш ҳақидаги қарори республикада боғдорчилик ва узумчиликни ривожлантириш учун катта туртки бўлди. Икки ойлик жараёнида янги боғ-роғлар, кўкаламзорлар барпо эта туриб, халқ селекцияси яратган ўрик, шафтоли, ёнғоқ, олма, нок, анор ва жийдаларнинг ажойиб навлари шуҳратини янада оширишимиз лозим.

Ниҳол экилгач, у ўз-ўзидан ҳосил бермайди, албатта. Боғ худди гўдакка ўхшайди. Унга меҳр билан қараш, ғамхўрлик қилиш ва уни доимий парваришлаш керак. Ўтқазилган ниҳолларга ва кўкаламзорларга меҳнат коллективлари, жамоат ташкилотлари, аниқ одамларни бириктириш муҳимдир. Ҳаётнинг ўзи бу ишларни кенг кўламда олиб боришни, табиат бойликларини авайлаб асраш ва кўпайтиришга катта-кичикни, Ўзбекистондаги ҳар бир кишини жалб этишни тақозо қилмоқда.

Биз саховатли заминимизда яшаётган ҳар бир кишига мурожаат этиб, уларни боғлар, токзорлар ва ўрмонлар яратиш ишида фаол қатнашишга чақирамиз. Фақат манфаатли ҳамкорликкина ҳар йили юз миллион тупдан ортиқ кўчат ўтқазиш имконини беради. Маҳаллий Советларнинг депутатлари, совет идоралари, корхона ва ташкилотларининг раҳбарлари! Ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ишларини энг мақбул муддатларда муваффақиятли якунлаш сизнинг куч-қувватингиз, ташаббусингиз, икки ойликнинг нақадар муҳимлигини теран англашингизга боғлиқ.

Уруш ва меҳнат ветеранлари, колхозчилар ва совхоз ишчилари, қишлоқ аҳолиси ва шаҳарликлар! Боғлар, узумзорлар, истироҳат боғлари ва хиёбонлар яратишда, кўча ва ҳовлиларни кўкаламзорлаштиришда фаол қатнашингиз. Бу республикамизда яшовчи ҳар бир одамнинг гражданлик бурчи эканлигини ёдда тутайлик.

Комсомоллар, йигит ва қизлар, талабалар, пионерлар ва мактаб ўқувчилари! Болалар боғчалари, мактаблар, олий ўқув юртлари ва техникумларни, стадион ва спорт комплексларини ям-яшил масканга айлантирайлик. Мактаб ўрмончилиги, «яшил» соқчилар тўгаракларини ташкил қилинг. Ҳар бир боғ, хиёбон ва ҳар бир дарахтни ўз қарамоғингизга олинг.

Бу ишда кўчат етиштириб берувчи ташкилотлар ва ўрмон хўжалиги ходимлари фаол қатнашишлари лозим. Улар икки ойлик қатнашчиларини турли хил сифатли кўчатлар билан таъминлашлари керак. Савдо ходимлари, ярмаркалар ташкил қилинг, аҳолига керакли ниҳолларнинг кенг савдосини уюштиринг.

Токи ушбу икки ойлик республикамизда бизни чанг-тўзондан, жазирама иссиқдан, шовқин-сурондан ҳимоя қиладиган, шаҳар ва қишлоқларимизга сайроқи қушлар навосини қайтаришга ёрдам берадиган илмий асосланган кўкаламзорлаштириш системасини яратишни бошлаб берсин. Биз бу ишда олимлар, селекционерлар, коммунал хизмат ва кўкаламзорлаштириш ходимларининг ҳар томонлама фаол кўмак беришларини кутамиз.

Матбуот, радио ва телевидение ходимлари ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш икки ойлиги қандай бораётганлигини кенг ва эркин ҳикоя қилинглар. Илғорлар тажрибасини қатъият билан атрофлича ёритинглар, ишёқмас ва боқи-беғамларни қаттиқ танқид қилинглар.

Юртдошлар!

Шундай ишлайликки, токи бу меҳнатимиз, оммавий ҳашаримиз ўлкамизни яшил либосга буркасин, унинг кенгликларида хонадонларимиз — она заминимиз гўзаллиги ва фаровонлиги рамзи бўлиб боғлар ва ўрмонлар шовуллаб турсин!

Расулберди Исаевни нафақат Фориш районидаги «Фориш» совхозида, балки бутун Сирдарё областида ҳурмат билан тилга олишади. Қирқ йилдан буён чўпонликнинг нонини ҳалоллаб келаётган бу инсон эл-юрт ичра фақат яхши ном орттирди. Фидокорона меҳнатлари учун у Ленин ордени, Октябрь революцияси, Ҳурмат орденлари билан тақдирланди. Тажрибали чорвадор муносиб шогирдлар тайёрлашда ҳам намуна бўлаётир. Совхозда яна бир отарда қўйларни меҳр билан боқаётган Малик Деҳқонов Расулберди аканинг издоши саналади.

СУРАТЛАРДА: 1. Устоз ва шогирдлар. 2. Сурувни яйловга ҳайдаш пайти.

Е. БОТИРОВ олган суратлар.

ДУРКУН ҚЎЗИЛАР

Тажрибали чорвадор Қозоқбой Баҳромов ўзининг 60-баҳорини яйловда қарши олмоқда. У Ёзёвон районидаги «Ленинизм» колхозида қўй боқаётганига 30 йил бўлди. Шу давр ичида яна тўрт нафар баҳромовлар ота изидан боришди. Ҳозир Қозоқбой ака отарида 476 бош қўй боқилмоқда. Агар бултур ҳар 100 совлиқдан 100 тадан дуркун қўзи олинган бўлса, бу йил янада юқори марраларни кўзлашаяпти: 300 бош совлиқдан 320 та насл олинади.

Шу кеча-кундузда отарда қўйлар бирин-кетин қўзилаяпти. Дастлабки натижалар чакки эмас. Колхоз правлениеси ва партия ташкилоти тўл олувчиларга ёрдам бериш, қўшимча озуқа етказиш чораларини кўришмоқда.

А. МАДРАҲИМОВ.

КОНЧИЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Советининг Раиси М. С. Горбачев 2 февраль куни мамлакатнинг асосий кўмир ҳавзалари essential кончиларининг катта группаси билан учрашди. Ошкора суҳбат чоғида қайта қуриш, жамият ва партия ҳаётининг туб масалалари тилга олинди.

«Якутуголь» ишлаб чиқариш бирлашмаси «Нерюнгринский» разрези саралаш фабрикаси касаба союз комитетининг раиси С. А. Дубинин, шу бирлашмага қарашли «Кангаласский» разрези экскаватор машинисти Н. М. Пастухов, «Кочегарка» шахтасининг портлатувчи устаси, «Артемуголь» бирлашмаси меҳнат коллективи кенгашининг раиси К. Г. Фисенко, «Свердловантрацит» ишлаб чиқариш бирлашмаси кон монтажи бошқармасининг участка механиги А. В. Фомин ўй-фикрлари, танқидий мулоҳазалари ва таклифлари билан ўртоқлашдилар.

Учрашув сўнггида М. С. Горбачев нутқ сўзлади ва кўплаб саволларга жавоб қайтарди.

Учрашувда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Н. Н. Слюньков, КПСС Марказий Комитети секретари И. Т. Фролов қатнашдилар.

Учрашув тўғрисидаги батафсил ҳисобот «Правда» газетасида эълон қилинади.

(ТАСС).

КЎКЛАМ ТАРАДДУДИ

ТЕХНИКА ТАХТ

Андижон областидаги «Савай» совхоз-техникумида тупроққа ишлов берадиган ва экиш механизмлари ремонти аввалги йиллардагига нисбатан анча илгари тугалланди.

— Бу йил техникани экишга тайёрлаш янгича ташкил этилди, — дейди хўжалик бош инженери Нурмуҳаммад Мамажонов.—Хўжаликда ўтказилган ўзаро текширув ва ўзаро ёрдам ишни жадаллаштиришга сезиларли кўмак берди. Хўжалик ҳисоби муносабатлари, моддий рағбатлантириш ҳам ишни тезлаштирди. Хўжалигимизда 60 тага яқин ҳайдов ва 200 тадан ортиқ чопиқ трактори, 130 тача сеялка ва 150 та культиватор бор. Уларнинг ҳаммаси кўкламги ишларга шай қилиб қўйилди.

ЙИЛ БЎЙИ САБЗАВОТ

Термиз районидаги «Намуна» колхозида янги сабзавот ҳосили етиштиришга киришдилар. Плёнка остида карам ниҳоллари ўтқазилмоқда, помидор кўчатлари тайёрланмоқда. Ўтган йилнинг кузида экилган пиёз барра бўлиб кўкармоқда.

Колхозда сабзавот конвейери узлуксиз ишлаб турибди. Ҳозир бу ерда салкам 90 тонна карам, сабзи, лавлаги сотиш учун тахт қилиб қўйилган. Ана шу маҳсулотнинг бир қисми Тюмень областининг савдо ташкилотларига жўнатилади. Хўжалик ана шу ташкилотлар билан ўзаро фойдали шартнома тузган.

«Намуна» колхози — Сурхондарё областида сабзавот етиштирадиган энг катта хўжаликлардан биридир. Бу йил 370 гектар ер сабзавот экиш учун ажратилади. Ана шу майдоннинг қарийб ярмига помидор мўлжалланмоқда. Жануб шароитида помидор деярли ярим йил — май ойининг бошларидан октябрь ойининг ўрталаригача ҳосил беради.

ПУХТА ТАҲЛИЛ, АНИҚ РЕЖА

Қишловнинг шу синовли кунларида Беруний районидаги «Правда» колхози сутчилик фермасига ташриф буюрдик. Бир қарашда ҳамма нарса жой-жойидагидек. Дарвоза олдида қоровул ҳушёр турибди, ошпаз чорвадорларга иссиқ шўрва тайёрламоқда. Мавлон Машарипов мудирлик қилаётган бу фермада 491 бош қорамол боқилмоқда. Ишлаётганлар сони 37 нафар. Жониворлар ёши, вазни ва соғломлигига қараб Қайир зонасида, Тошхирмон даҳасида, аэропорт яқинидаги молхонада ҳамда ферманинг ўзида гуруҳларга бўлиниб боқилаяпти. Кунига ҳар бир говмишдан 10—11 килограммдан сут соғиб олинаётганлигини назарда тутсак, аҳвол чакки эмас, деган таассурот туғилади.

Лекин ҳар бир коллектив фаолиятига баҳо беришда кейинги пайтларда удум бўлган бир мезон бор: якуний ҳисоб-китобларга кўра фойда олинаяптими, ферма ўзини ўзи қоплайдими? Биз ана шу саволларни ҳамроҳимиз — колхоз партия комитети секретари Рустам Янгибоевга бердик.

— Афсуски, бултур на гўшт, на сут тайёрлаш планини бажара олдик. Лекин бунинг учун фақат чорвадорларни айблаш инсофдан эмас. Молларнинг 35 фоизи ўтган йили сил касалига чалинди. Оқибатда 82 бош сигир Хўжайлидаги комбинатда гўштга тортилди. Қолаверса, озуқа тақчиллиги сезилиб турибди. Ахир, сигир нуқул қуруқ хашак билан маҳсулотни кўпайтирмайди-ку?!

Коммунистлар сардори чорвачиликдаги танг жиҳатларни кўпчилик билан ҳамкорликда ҳар тарафлама таҳлил этиш, оғир вазиятдан чиқиш йўлини ҳам кўпчилик маслаҳатида излаш керак, деб ҳисоблайди. Қишлов чорвадорларнинг энг қизғин палласи. Айни пайтда якунланган хўжалик йили сабоқларини бирма-бир таҳлил этиш, илгари йўл қўйилган хатоларни такрорламаслик учун пухта режа белгилаш керак. Хўш, чорвачиликда аҳволни ўнглаш учун нималар қилинаяпти? Бу саволга қониқарли жавоб олдик. Яқинда Россия Федерациясидан 116 бош соғлом мол келтирилди. Наслчиликни яхши йўлга қўйиш орқали жиддий силжишларга эришиш кўзда тутилаяпти. Мавжуд ем-хашакни сифатли қайта ишлаш, уни тўйимли микроэлементлар билан бойитиш чоралари кўрилаяпти. Хуллас, фермада янги йилдан эътиборан янгича ишлаш қайта қуришнинг эътиборли аломатларига айланди.

С. СОЛИҲОВА.

ҚУТЛУҒ ҚАДАМ

ЗОМИН. Куни кеча редакция райондаги «Зомин» совхози билан боғланди. «Чорва қишлови қандай ўтаяпти?» деган саволга хўжалик директори, район Совети депутатлигига номзод Оқбўта Умаров қуйидагиларни айтди: «Янги йилнинг дастлабки ойи чорвадорларимиз учун қутлуғ келди. Гўшт тайёрлаш бўйича беш йиллик планни тўрт йилда бажардик. Давлатга 2.048 тонна ўрнига 2.084 тонна маҳсулот топширилди. Бу билан бирга жорий йилнинг биринчи квартали планини ҳам 28 тонна ошиғи билан уддаладик. Хўжалигимизда гўшт етиштиришнинг тез етиладиган соҳаси бўлмиш чўчқачилик жадал ривожлантирилаяпти. Агар беш йиллик бошида 2 минг бош жонивор боқилган бўлса, ҳозир асралаётган чўчқалар сони 5 минг бошга етди. Қишлов учун жамғарилган озуқадан кўнглимиз тўқ. Ҳар бош сигирдан бултургига қараганда кўпроқ сут соғиб олинмоқда. Совхозимиз чорвачиликни рентабелли тармоққа айлантирганига икки йил бўлди. Ҳозирги ҳисоб-китобларимизга кўра фақат фермаларимиздан 615 минг сўм фойда олдик. Ҳеч шубҳа йўқки, бу ютуқлар жорий йилда янада мустаҳкамланади».

ХАЙРЛИ ТАШАББУСНИНГ БОШЛАНИШИ

2 февраль куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида боғ-роғлар, узумзорлар яратиш, манзарали ва бошқа кўчатлар экиш икки ойлигини ўтказишга бағишланган республика кенгаши бўлди.

Кенгашда Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалик давлат кооперативи комитети, область агросаноат уюшмалари, республика ўрмон ва коммунал хўжалиги, Р. Р. Шредер номли боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Ўзбекистон» республика давлат — кооператив бирлашмаси, мева-сабзавот маҳсулотлари ва узум етиштирувчи область бирлашмалари, табиатни муҳофаза қилиш жамияти ҳамда уруш ва меҳнат ветеранлари кенгашининг раҳбарлари ва мутахассислари қатнашдилар.

Кенгаш қатнашчиларининг нутқларида Ўзбекистонда боғ-роғлар, узумзорлар яратиш ҳамда ўрмонлар бунёд этиш ва уларни сақлашда юзага келган аҳвол хусусида жиддий ташвиш билдирилди. Боғ-роғлар, узумзор ва ўрмонлар уларнинг гуллаб-яшнаши учун қулай бўлган республикамиз майдонларининг 5 фоиздан сал ортиқроғини эгаллайди. Айни вақтда ушбу майдонларнинг қамайиб кетаётганлиги ҳам кузатилмоқда. Боғ-роғлар, ям-яшил ўрмонларнинг аҳволи жуда ёмон ҳолатда. Жойларда ана шу муаммога жуда кам эътибор берилмоқда.

Кенгашда кўкаламзорлаштириш ишларини яхшилаш юзасидан амалий таклифлар айтилди. Бу эса мева ва узум етиштиришни кўпайтиришга, Ўзбекистонда экология ҳолатини яхшилашга, республикамизни янада гўзалроқ қилишга имкон беради.

Кенгаш қатнашчилари Ўзбекистоннинг барча аҳолисига мурожаат этиб, уларни шаҳарлар ва қишлоқларни кўкаламзорлаштириш, янги боғлар, узумзорлар ва ўрмонлар яратиш, мавжуд дов-дарахтларни соғломлаштириш юзасидан ўтказиладиган икки ойликда зўр ғайрат билан фаол иштирок этишга чақирдилар.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари А. И. Икромов нутқ сўзлади.

Кенгаш ишида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Жўрабеков, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми раисининг ўринбосари Б. И. Бугров қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

ФАОЛЛАР ЙИҒИЛИШИ

2 февраль куни Нукусда Қорақалпоғистон АССР партия-хўжалик фаолларининг йиғилиши бўлди. Йиғилиш қатнашчилари 1989 йилда автоном республикани иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш давлат планини бажарилиши якунларини ва партия, совет ҳамда хўжалик идораларининг Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар депутатлари сайлови муносабати билан Ўзбекистон Компартияси ҳаракат дастурини амалга ошириш соҳасидаги вазифаларини муҳокама қилдилар. Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари Н. В. Мачтаков доклад қилди.

Қорақалпоғистонда ўтган йили саноат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни, шунингдек халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш суръатлари 1988 йилга нисбатан ошди, пахта, чорва моллари ва парранда, полиз маҳсулотлари, қоракўл тери, пилла харид қилиш планлари бажарилди. Шу билан бир вақтда 1989 йил якунлари автоном республика иқтисодиётида номутаносиблик кучайганлигидан, халқ хўжалигида салбий ҳодисалар сақланиб қолганлигидан, халқ хўжалиги асосан экстенсив йўлдан ривожланганлигидан далолат бермоқда.

Беш йилликнинг тўрт йилидаги ишлаб чиқариш хўжалик ва молия фаолиятини пухта таҳлил қилиб, мавжуд камчиликлар ва нуқсонларни бартараф этиш юзасидан таъсирчан чоралар кўриш зарурлиги таъкидланди.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ва маҳаллий Советлар сайлови олдидан

«ИШОНИБ ЯШАШНИ ИСТАЙМАН»

139-Охунбобоев сайлов округидан Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзод Турсунбой МИРЗАЕВга очиқ хат

Студентлик йиллари ширин... У даврни эсласам, қалбим дафъатан эҳтиросга тўлиб-тошиб кетаверади. Ўзимни кечагидай навқирон, жўшқин ҳис этавераман. Илк бор Ҳадрада учрашганимизда мен филфакнинг сўнгги курсида таҳсил олардим, сиз эса юрфакнинг биринчи курсига қабул қилинган эдингиз. Ўшанда эсингиздами, оддий деҳқон, партия ветерани, коллективлаш даври заҳматкашининг тўнғич фарзанди эканингизни, етишмовчилик туфайли кундузи ишлаб, кечқурун ўқишга қарор қилганингизни ҳам ўз оғзингиздан эшитганман. Уларни эслашнинг боиси не, дейишингиз мумкин. «Ўтган кунингни унутма, хом чориғингни унутма» деган мақолнинг маъносини ёдингизга солмоқчиман. Балки эшитгансиз. Қадим-қадим замонларда бир чўпон ўтган экан. Унинг жулдир кийими-ю хом теридан тикилган чориғидан ўзга бисоти бўлмаган экан. Эл-юрт меҳр-шафқати билан кун кечирар экан. Омади келиб, бахт қуши қўниб ўша чўпон катта юртнинг подшоси бўлиб қолибди. Лекин у ўшанда ҳам хом теридан тикилган чориғини ташлаб юбормай, тахт пештоқига илиб қўяркан. Ҳар куни эрталаб уни қўлига олиб, сув пуркаб, юмшатиб жойига қўяркан. Ғазабланган ёки гуноҳкор фуқароларни сўроқ қилаётган ёхуд амру фармон чиқараётган пайтда ҳам чориққа кўзи тушаркан-да, ўтган кунлари кўз олдига келиб, қаҳридан қайтиб, меҳр-шафқатни ихтиёр этаркан. Шу боис узоқ йиллар, умрининг охирига қадар адолатли подшо бўлиб қолган экан. Сизда ўша студентлик йилларидаги самимият ва камтарлик, меҳр-шафқат ва адолатга ташналикнинг ҳамон сақланиб қолганидан мамнунлигимни билдирмоқчиман, холос. Йиллар ўтди, даврлар, одамлар ўзгарди, мезонлар, нуқтаи назарлар энди бошқача. Лекин сизнинг умр йўлингиз чалғигани йўқ, собитликни бой бермади. Одамларга ишонч, эътиқодингиз ўша-ўша. Заррача бўлса ҳам уларга кўмаклашишга интилиб яшаётирсиз.

Биродарим Турсунбой! Яхши билган одамларингнинг фазилатларини ўзларига, айниқса бақамти келганда таърифлашдан мушкули йўқ. Энг аввало ноқулай. Қолаверса, айтилаётган фикрнинг масъулият ва жавобгарлиги ҳам бор. Бошқача айтсам, имон билан гапириш осон кечмайди. Сизни оз эмас, кўп эмас, йигирма олти йилдан буён кузатиб келаман. Унда студент эдик, бугун бўлса фарзандларимиз бизнинг ўша ёшимизда. Шу боис ҳам сиз ҳақингизда фикр билдиришни иккиланмай зиммамга олдим. Мени мақтамоқчи шекилли, деган хаёлга борманг. Асло ундай эмас. Назаримда, шаклланиб бўлган, менга мақбул ва манзур фазилатларингиздан айримларини элга айтишга ўзимда зарурат сездим. Бу фазилатлар сизнинг эътиқодингизга айланиб бўлди. Энди улардан воз кечиб яшай олмайсиз. Шу боис улар ҳақида гапиришга ишонч билан журъат этаяпман.

Ҳуқуқшунослик фанига, ўз касбингизга меҳрингиз, садоқатингиз, эъзоз ва ҳурматингиз мени кўп ўйлантирадигина эмас, дилимни завқу шавққа тўлдиради, ҳавасимни келтиради. Сиз бу соҳага тасодифан ёки тақдир тақозоси билан кириб қолган одам эмассиз. Биласизми, баъзан ўйланиб ўйимга етолмайман. Барча соҳаларда ҳам тасодифий кишилар талайгина. Фожиаларимизнинг битта тугуни худди шу ерда. Ундайлар лаёқатсизлигини камтарлик, итоатгўйлик, яшаш шароити, оилавий аҳволи, имкониятсизлиги билан ниқоблаб жон сақлашади. Юрагини очиб, мардона тан олиб, қўлидан келадиган, ақли етадиган ишни қилишни истамайдилар. Сизнинг шундайлар тоифасидан эмаслигингиз мени қувонтиради.

Студентлик даври сиз учун шунчаки жўшқинлик билан ўтгани йўқ. Иш, ўқиш, укаларингиз тарбияси, оралиқда аскарлик, яна ўқиш... Буларнинг ҳаммасига ўзингизда вақт, имкон, сабр-тоқат топа олдингиз. Ўқишни битирибоқ пешонангиз ярақлаб кетгани йўқ. Москва районида прокурор ёрдамчиси бўлиб ишлаган йилларингиз одамларга танилдингиз, ишларингиз кўрина бошлади. Қанчадан-қанча мураккаб тақдирлар билан учрашдингиз, мустақил хулосалар чиқардингиз. Фаолиятингиз тан олинди — Андижон область прокуратурасининг бош терговчиси бўлдингиз. Кейин эса Ленин районы прокурори этиб тайинландингиз. Ўша жойда салкам олти йил адолат тарозусига посбонлик қилдингиз. Одамлар ишончини қозонишга уриндингиз, билимингизни тинимсиз ошириб бордингиз. Айниқса, Колесникованинг изсиз йўқолган қотилларини топиб, жиноят столига ўтказганингизда билим ва тажрибангиз нечоғлик камолотга етганлиги яққол намоён бўлди. Бундай мураккаб ишларнинг ҳар бири сочингизга биттадан оқ тола, пешонангизга эгри чизиқлар ташлаб турди. Тажрибангизни республика прокуратураси намуна қилиб олди, уларни умумлаштириб жойларга ўрганишга, амалиётга татбиқ этишга тавсия қилди.

Сизнинг дадил, қатъий ҳаракатларингиз баъзи бировларнинг оромини буздигина эмас, тинчини йўқотди, сунъий қанотларига найзадек санчилди, амал, обрў-эътиборига путур етказди, қиёфаларини эл кўзига бўёқларсиз кўрсата бошлади. Ана шундай дамларда сиз учун қанчадан-қанча чоҳлар қазилди, тўҳматлар тилга кирди, ёмонлик тамғалари босилди. Сиз эса ўз йўлингизда давом этавердингиз, билимингизни янада чуқурлаштиравердингиз.

Хўжаобод районида прокурорлигингизда областгагина эмас, бутун республикага юзингизга қора чапланиб таништирилдингиз. Ҳурматли журналимиз «Муштум»нинг мушти қоқ юрагингизга келиб тушди. Бу ҳам камлик қилгандай область партия комитети, республика прокуратурасидан берилган ва эълон қилинган жавоб хатларида тошбўронга учрадингиз. Область партия конференциясига қилинган докладда қайтадан танқид найзасига дуч келдингиз. Сиздан партия билетини юрагингиз билан қўшиб суғуриб олишларига сал қолди. Ҳар ҳолда «насибасиз» қолмадингиз — ишдан олиб ташлашди. Яна билмадим-у, сиз фил экансиз, бардош бердингиз. Ўрнингизда бошқа биров бўлганида бу зарбалардан тирқираб кетарди. Шундай бўлмаган тақдирда ҳам бу касбдан аллақачон воз кечиб, бошқа тинчгина ишнинг этагини тутган бўларди. Лекин сиз қоядек мустаҳкам туравердингиз. Сургун тариқасида сизни областнинг энг чекка жойи Советобод шаҳри прокурорининг ёрдамчиси қилиб ишга юборишди. Зорланмай, арзи ҳол қилмай яна қатъият билан ишни қўлга олдингиз.

Эсингиздами: ўшанда учрашганимизда сиздан нима деб ҳол сўрашни билмаганман. Чунки руҳингизни тетик кўрганман. Ўшанда ҳам ишчан эдингиз. Оилангиз Жалолқудуқда, ўзингиз эса Советободдаги торгина хонада студентларча ҳаёт кечирардингиз.

— Адолатсизлик бўлгани аниқ. Нега жим турибсиз, нега бор ҳақиқатни очиб ташламаяпсиз? — деганимда қанақа жавоб берганингиз ёдингиздами? Ўшанда сира ўйланмай шундай дегансиз:

— Мен ҳақман, деб аъюҳаннос солайми? Тирикман, ишлаяпманки, ҳали имконият бор. Бўш вақтларимда илм билан шуғулланаяпман. Сукут сақлаш ҳам жанг майдонини тарк этмаганлик белгиси. Идорама-идора югуришга сарфлайдиган вақтимни номзодлик диссертациямни туғаллашга бағишладим. Ҳақиқат эса бугун эгилгани билан эртага ўз ҳолига келади.

Ўшанда ажабланганимни эҳтимол сезган бўлсангиз керак. Нима хаёлга борганимни энди айтайми? «Бу қанақа одам ўзи. Ноҳақлик қурбони бўлса, ҳатто қаттиқ камситилса-ю номзодлик диссертацияси ёзиш қандай кўнглига сиғаяпти экан»,— деб ўйлаганман. Узр, хато ўйлаган эканман. Мана бугун ўз касбингизга бўлган ҳурмат ва эътиқодингизни ҳис қилиб турибман. Ҳозир республика прокуратурасининг ўта муҳим ишлар бўйича бош терговчиси, ҳуқуқшунослик фанлари номзоди бўлганингиз учун шу фикрга келганим йўқ. Мана шу юксак лавозимга, табаррук илмий даражага тинимсиз машаққатлар, изланишлар, курашлар билан, эътиқодингиздан чекинмай етиб келганингиз сиз учун фазилатга айланганини одамларга таъкидламоқчиман, холос.

Дўстим Турсунбой! Менгагина эмас, бошқаларга ҳам яна бир фазилатингиз — қатъиятингиз, дадиллигингиз ёқади. Чорак асрлик мусоҳабамиз давомида оғзингиздан бирор марта «фалончи фалончига қарашли одам» деган гапни эшитмаганимга шукрлар қиламан. Порахўрликка, кўзбўямачиликка, қўшиб ёзишга, эгаллаб турган лавозимини суиистеъмол қилишларга қарши етмишинчи йиллардаёқ ўт оча бошлагансиз. Бошингизга ёғилган маломат тошлари ҳам шундан эди. Буларни сиз очган ўнлаб жиноятлар тасдиқлаб турибди.

Учинчи фазилатингизни сизга бўлган ҳурматимнинг доимийлиги, таянч нуқтаси ҳисоблайман. Сиз ҳақингизда баралла сўзлашга, қўлимга қалам олишга даъват этган куч ҳам ана шу нуқтада. Бу — одамларга бўлган ишончингиз. Сизнинг турли тоифадаги ҳамкасбларингиз билан кўп бор мулоқотда, баҳсда синашганман. Баъзан нуқтаи назарларда битимга келган бўлсам ҳам бу масалада ҳамон бошқа-бошқамиз. Кечирасиз-у, баъзилари «Касбимиз тақозоси билан ҳар бир одамга у жиноят содир қилиши мумкин, деб қараймиз», — дейишса, бошқалар: «Агар истасак, ҳар қандай одам камчиликларини ахтариб топиб, айбдор қила оламиз», — деб ҳисоблашаркан. Ҳайҳот! Бу тақдирда дунёда яхши одамни учратиш амри маҳол бўлиб қолади-ку. Бир-биримизга ишониб яшашнинг ҳожати қолмайди-ку. Сизнинг дунёқарашингизда мана шу хил ғайри тушунчага дуч келмаганимдан кўнглим кўтарилади. Унутмаган бўлсангиз, ўша Советободдаги торгина хонангизда чой қуяётиб: «Менинг бирдан-бир суянчиғим одамлар. Уларнинг назаридан қолишдан қўрқаман. Одамларга ишонаман, ишониб яшашни истайман», — дегансиз. Бу гапни нотиқларча, эҳтирос билан айтмадингиз. Шунчаки оддий ҳолатда, яшашдан мақсад сифатида айтгансиз. Ана шу меҳрингизни «пахта иши» юзасидан ноҳақ жазоланганларни оқлашингизда кўриб турибман. Қўрқмай, иккиланмай ҳимояга чиқаётирсиз. Жалолқудуқликларнинг яшаш тарзини тубдан ўзгартириш, айниқса қишлоқларда турмуш маданиятини юксалтириш ниятида курашга бел боғлаганингизни ҳамма кўриб турибди. Зеро, сизнинг хизмат доирангизга кирмаса ҳам шундай хайрли ишларга қўл урганингизни барча кўриб турибди. Буларнинг ҳаммаси одамларни севишингиздан, уларга ишонишингиздан далолат-да.

Турсунбой, очиғини айтиб қўя қолай: сизда нафосатга, меҳрга, адабиёт ва санъатга ташналик кучли. Бундай фазилатли одамлар ҳамиша яхшилик сари интиладилар, кимнингдир мушкулини осонлаштиришни истаб яшайдилар, ҳаёт мазмуни инсонларга ҳалол хизмат қилишдан иборат, деб биладилар. Бундан уч йил муқаддам май ойининг бошларида Андижон вокзалида учрашганимиз ёдингиздами? Ўшандаги ҳаяжонингиз ҳали-ҳали кўз олдимдан кетмайди. Кўришишни ҳам унутиб четга тортдингиз. Москвадан келаётган экансиз. «Биласизми, Расул Ҳамзатов билан учрашдим. Аввал телефонда гаплашдим. Хонамга келаверинг, деса бўладими. Жуда аломат кутиб олди. Шунақа содда одам эканки... Ана улуғлигу, ана донолик. Ўзбеклар, Ўзбекистон ҳақида жуда юксак тушунчада экан. Навоий сатрларини ёддан ўқиди. Мен лом-мим деёлмадим. Мен ўзимни жуда ғариб сездим. Мана, Навоий асарларидан бир дастасини Тошкентдан қидириб топдим. Ўқимасак уят. Расул Ҳамзатов Махачқалага таклиф қилди. Мана, уй адресини, телефонини ёзиб берди», — деганингизда ҳуқуқшунос эмас, адабиётчи тимсолида кўриниб кетгансиз. Расул Ҳамзатовдай сиймо билан учрашганидан шу қадар ҳаяжонга тушган одамда, кимлигидан қатъий назар, инсонларга, ҳаётга меҳр кучли бўлишига шак келтиролмайман.

Қаранг, кўпнинг кўзи интиқ, ақли ўткир бўларкан. Сиз ҳақингиздаги дил сўзларимни мендан аввал ҳамқишлоқларингиз айтишди. Улар Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзодингизни кўрсатишди. Бу — жалолқудуқликларнинг фаолиятингизга берган баҳоси, сизни фарзанд сифатида тан олгани, ахир. Сайловчилар қўлида ҳаракат дастурингизни кўриб, одамлар сизнинг номзодингизни танлаб, хато қилмаганларига яна бир карра ишондим. Режаларингиз халқ дардини, орзу ва ниятларини ифодалабди. Сиз амалга оширишга бел боғлаган ишларнинг ярми рўёбга чиқса ҳам Жалолқудуқ Ўзбекистонимизнинг гўзал, фаровон, жозибали масканларидан бири бўлиб қолишига шубҳа йўқ. Сайловчилар билан суҳбатлашиб бир фикрнинг мағзини чақдим: «Бизга энди қобилияти қўл кўтаришгагина етадиган, қарсакбоз, итоатгўй, «балебалечи» депутат керак эмас. Депутат бизнинг режаларимизни амалга оширишга қодир, ҳақ-ҳуқуқларимизни ҳимоя қила оладиган, талабларимизни ҳукумат олдига дангал қўйиб, уни реалликка айлантира оладиган киши бўлиши керак. Турсунбой Мирзаевда шундай қобилият, билим, тажриба, қатъият бор. Унга ҳуқуқшунос олим, ташкилотчи, ташаббускор коммунист сифатида ишонамиз» — дейишаётганидан ғурурландим.

Айниқса, аёллар меҳнатини енгиллаштириш, қариялар нафсониятини қадрлаш, ёшларни иш билан таъминлаш ва улар орзуларини рўёбга чиқариш, она табиатни асраш, жиноят содир қилишнинг олдини олиш, қонунларга тўлиқ амал этиш, савдо, медицина, транспорт, маиший хизмат кўрсатишда тубдан бурилиш ясаш борасидаги режаларингиз илмий, амалий ва ҳуқуқий жиҳатлардан реаллиги билан мени қаноатлантирди.

Ҳаётингиз дастурига айланган «ишониб яшашни истайман», деган гапингизни ҳамма жойда, қайта-қайта таъкидлашни истайман.

Биродарим Турсунбой! Одамларга шу қадар катта меҳр-муҳаббат билан ишониб яшаётган экансиз, уларнинг ҳам сизга ишонишларига шубҳам йўқ. Мен ҳам чин дилдан 139-Охунбобоев сайлов округи сайловчиларини сизнинг номзодингиз учун овоз беришга чақираман. Ҳақиқий халқ хизматкори бўлишингизга тилакдошман.

Абдухалил ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Калинин районидаги Куйбишев номли колхоз клубида жойлашган 19-сайлов участкасига ташриф буюрган кишилар ўзларини қизиқтирган барча саволларга муфассал жавоб олмоқдалар. Сайловолди тадбирларини уюшқоқлик билан ташкил этишда участка котибаси Шоҳида Мерганбоева алоҳида жонбозлик кўрсатаяпти.

СУРАТДА: Ш. Мерганбоева ахборотчи А. Исматов, сайловчи Р. Аҳмедов ўзаро фикр алмашишмоқда.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ТБИЛИСИ. Грузиянинг ғарбида Филипсит кони топилди. Цеолитлар туркумидан бўлган бу минералдан илмий тажрибаларда «молекуляр элак» сифатида, қишлоқ хўжалигида эса ўғит ўрнида ва озуқаларга қўшимча сифатида фойдаланилади. Филипсит саноат оқаваларини зарарли аралашмалардан тозалаш хусусиятига ҳам эга.

ТОМСК. Шаҳар кўчаларида олд ойнасига болалар сурати ҳамда «Д» ҳарфи ёпиштирилган шахсий таксилар пайдо бўлди. Буни «болалар», «болалик», «болалар уйи» сўзларининг биринчи ҳарфи деб билиш керак. Эллик нафар енгил машина эгаси — асосан пенсионерлар — етимларга ёрдам бериш кўнгилли жамиятини ташкил этдилар. Уларнинг ҳар бири ўз даромадининг бир қисмини, яъни йилига тахминан 600 сўмни махсус фондга ўтказиб туради. Болалар уйи маъмурияти у ердан пул олиб, магазиндан болалар учун керакли нарсаларни харид қилиши мумкин. Жамият меҳр-мурувват мақсадлари учун ўтказиладиган пул бу йил жами 45 минг сўмни ташкил этади, деб мўлжалламоқда.

МУРМАНСК. Кооператорлар область кенгашининг ахборот-реклама хабарномасининг дастлабки сони «Альтернатива» номи билан чиқди. Бундай нашрлар янгилик эмас, лекин у Мурманскда чиқадиган бошқа газеталардан ўз сифати билан анча фарқ қилади. «Альтернатива» нашриётнинг қурилаётган газета корпусида ўрнатилган замонавий электрон-лазер комплекси ёрдамида чиқарилди. Маҳаллий матбаачилар янги технологияни ҳозир ана шундай кичик ҳажмли газеталарни чиқариб синаб кўрмоқдалар.

(ТАСС).

ҚОНУН ВА ЭҲМ

РЕПОРТАЖ

В. И. Ленин номли Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик академиясининг олимлари ва мутахассислари СССР Олий Совети Аграр масалалар ва озиқ-овқат комитетининг шошилинч буюртмасини бажаришда электроникани ўзларига ёрдамчи қилиб олдилар. Уларга СССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг Ер тўғрисидаги қонун асослари лойиҳасини муҳокама қилиш давомида парламентга келаётган хатлар ва телеграммаларда айтилган таклифларни тартибга солиб чиқиш топширилган эди.

Эслатиб ўтамиз, халқ депутатлари «биринчи муҳокамада» кўриб чиққан ер масаласи СССР Олий Советининг 14 февралда иш бошлайдиган учинчи сессияси кун тартибига киритилган.

— Компьютер техникасидан фойдаланиш — ҳар бир фикр пухта ҳисобга олинишининг ишончли кафолатидир, — деди ВАСХНИЛ илмий ходими С. Н. Строков. Сергей Николаевич бу гапларини исботлаш учун дисплей клавишини босади ва экранда қонун лойиҳасининг конкрет қоидаларига доир маълумотлар пайдо бўлади.

Бу принцип жўн: ҳар бир моддага алоҳида файл (ўзига хос электрон ён дафтарча) тутилган, унда олинаётган қўшимчалар жамланади. Улар алоҳида тартибга солинган бўлиб у ёки бу таклифнинг муаллифи тўғрисидаги маълумотларни истал ган пайтда билиб олишга имкон беради.

Дуч келган рақамларни терамиз, бир секунд ўтади, экранда майда ҳарфлар пайдо бўлади: «12-моддага қўшимчалар. 1-ер ҳақи натура ҳолида олиниши мумкин. 2-боғдорчилик ширкатлари сифатсиз ерга ҳақ тўлашдан озод қилинадилар. 3-томорқа учун ҳақ тўлаш агар унинг ҳажми 12 сотихдан ортиқ бўлса...» ҳар бир сатрнинг остида хат ёки телеграмманинг номери бор.

Келаётган хатлар ва телеграммаларнинг ҳаммасига номер қўйилади. Бу рақамлар ортиб боради. Агар хат олдин министрликка, редакцияга ёки бошқа бирор идорага келиб тушган бўлса, бу маълумотлар ҳам электрон ҳисоблаш машинасида қайд этилади, деб таъкидлайди суҳбатдошим. Асл нусхаси парламентнинг аграр комитетига юборилади, нусхаси эса ўша идораларда қолади.

Суҳбатимизни бироз тўхтатиб турушга тўғри келди: хатларни олиб келишди. Таваккал қилиб конвертлардан бирини оламан.

Кемерово областидаги Ильинское қишлоғидан Леонид Григорьевич Шатунов «Мулоҳаза-хат» (унга худди шундай сарлавҳа қўйилган)ни академик А. А. Никонов номига юборган. Академикнинг иккинчи сессиядаги нутқини телевизор орқали кўрган ва эшитган бўлса керак. Ветеран қишлоқ меҳнатчиси қонун лойиҳасини принцип жиҳатидан маъқуллайди, лекин ёшлар ерни бажонидил олишармикан, деб шубҳа билдиради.

Москвадаги приборсозлик институтининг доценти Д. А. Берендснинг иши ер билан бевосита боғлиқ эмас, аммо у ўз таклифларини машинкада битилган уч саҳифада баён қилган.

Шаҳарлик бошқа бир киши — Саратовдан Геннадий Васильевич Петровнинг хатида эса ерга шоирона муносабат акс этган. Қонун лойиҳасининг 3-моддасини қуйидагича таҳрирда беришни илтимос қиламан: «Ер — жонли организм бўлиб, у барча мавжудотлар билан биргаликда ва улар билан боғлиқ ҳолда бўлади. Унда яшаш, ерни ардоқлаш, унинг неъматларидан фойдаланиш ҳуқуқи шу ерда яшовчиларга тааллуқлидир», деб ёзади у. Шундан сўнг муҳим қўшимчани тавсия этади: шаҳарда турувчи ҳар қандай оила бир вақтлар ота-оналари ёки боболари яшаган қишлоқ Советига мурожаат қилиб, ерга мулкчилик ҳуқуқини тиклашни сўрашга ҳақлидир». Матндаги ҳар бир фикр остига фломастер билан чизилади ва шу заҳоти оператор уни тегишли «паспорт» билан электрон хотирага кўчиради.

Хат-хабарларнинг сони кун сайин кўпаяётганлигини, қонун лойиҳасига баҳо беришдаги дастлабки тенденциялар эса деярли ўзгармаётганлигини айтиб ўтамиз. Январнинг биринчи ўн кунлигида бор-йўғи бир неча юз хат ва телеграмма ўрганиб чиқилган пайтда бу тенденция қандай бўлса, февралнинг бошида ҳам худди шундай. Статистика қуйидагича: мулоҳазалар ва таклифлар юборганларнинг 21 фоизи — қишлоқ жойларида яшовчилар, 79 фоизи — шаҳарликлар (маълумот учун айтиб ўтамиз: 1989 йилда СССР аҳолисининг 34 фоизи қишлоқ аҳли, 66 фоизи — шаҳарликлар эди). Лойиҳага ўз фикрини билдирганларнинг 70 фоиздан кўпроғи ундаги айрим қоидаларни ва моддаларни маъқулламоқда. Экология комитети вариантидаги 4, 5-моддалар, шунингдек 12, 6, 3 ҳамда 20-моддалар хусусида энг кўп ижобий фикрлар билдирилмоқда. Буни ҳар куни дисплейда чизиладиган диаграммада яққол кўриш мумкин. Истак бўлса, таклифлар муаллифларининг ижтимоий қиёфасини ҳам аниқлаш мумкин (равшанки, ўзлари тўғрисида батафсил маълумот берган кишиларнинг ижтимоий аҳволини аниқлаш мумкин): қишлоқ хўжалик ходимлари неча фоизни ташкил этишини, умумий таълим даражасини, пенсионерлар миқдорини ва бошқаларни аниқласа бўлади.

Хатларни ишлаб чиқиш маълумотларини (бунда «Союзагропромсистема» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ғоят фаол қатнашмоқда) ишчи группаси ихтиёрига келади. Ишчи группаси тегишлича таҳлил қилганидан кейин Олий Совет Президиуми томонидан тузилган комиссия кўриб чиқиши учун таклифларни баён қилиб беради. Парламентнинг турли комитетлари ҳамда унинг палаталари доимий комиссиялари вакилларини тўплаган ана шу орган узил-кесил хулосаларини депутатларнинг учинчи сессияси муҳокамасига қўяди.

Мамлакат аҳолисининг ҳозирги сонига мос келмайдиган муҳокаманинг ҳозирги миқёсларида, очиғини айтганда, бу муҳокамани умумхалқ муҳокамаси, деб аташ мумкинми, деб савол бердим. Сабоқ бўларли воқеа шундаки, машҳур социолог Гэллаб бундай вазиятда АҚШ президентига ўринли гапириб: шўрванинг таъмини билиш учун қозондаги шўрванинг ҳаммасини ичиш шарт эмас, бир қошиғи кифоя, деган экан — дея жавоб қилишди.

Бунга илова қилиб айтамизки, юқорида гап борган хатлар ва телеграммалар фикрларни таҳлил қилиш учун материалларнинг озгина қисми, холос. Бундай материалларни хилма-хил усуллар билан тўплашга СССР Статистика давлат комитети, Бутуниттифоқ социология маркази, Бутуниттифоқ қишлоқ хўжалик академиясининг тегишли бўлинмалари ҳам жалб этилган. Энг оддий фикрлар ҳам, батафсил фикрлар ҳам сўраб билинмоқда. «Сельская жизнь» газетасининг 25 январь сонида эълон қилинган анкета энг жўн ва ундан ҳамма фойдаланиши мумкин. Бирорта жавоб ҳам эътиборсиз қолдирилмайди.

А. ДЗЮБЛО,
ТАСС шарҳловчиси.
(Махсусан «Қишлоқ ҳақиқати» учун).

Шу кунларда Пахтакор шаҳридаги 11-агитпункт жуда гавжум. Сайловчилар бу ерда янгича сайлов системаси қонун-қоидалари билан атрофлича танишмоқдалар. Шунингдек, улар ўзларини қизиқтирган бошқа саволларга ҳам жавоб олмоқдалар.

СУРАТДА: ташвиқотчилар Антонина Ишпактова, Норина Мирзоян ва Ирина Богданова ўзаро суҳбатлашмоқдалар.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

БУНАҚАСИ БЎЛМАГАН

— Кейинги йигирма-йигирма беш йил мобайнида участка, округ сайлов комиссиялари раиси сифатида қатнашиб келаяпман, — дейди бу ҳақда мазкур округ сайлов комиссияси раиси, Оқтош тикувчилик фабрикаси директори Қаюм Сатторов. — Бунақа қизғин курашни биринчи кўришим. Демократия шарофати бу. Колхоз, совхоз ва ташкилотларда ўтган ҳар бир йиғилишда бир нечтадан номзод кўрсатишди. Масалан, «Иттифоқ», «Ўзбекистон» колхозларида 3 тадан, «Победа» колхозида 2 тадан ва ҳоказо. «Иттифоқ» колхозида бир колхозчи йигит сўз олиб, депутатликка ўз номзодини тавсия қилди. Бизда ҳали бунақаси бўлмаганди.

Жойларда ўтган сайловчилар йиғилишларида демократияга қатъий амал қилинган ҳолда номзодлар аниқланди. Улар 7 киши — ишчи, механизатор, шифокор, журналист, касаба уюшмаси ва халқ назорати органлари вакиллари. Нима қилиш керак? Барчасини рўйхатга олиб, сайлов қоғозларига киритавериш керакми ёки вакиллар конференцияси ўтказилгани маъқулми? Иккала ҳол ҳам сайловлар ҳақидаги низом талабларига мос келади. Ана шунда сайловчилар ҳамда депутатликка номзодларнинг хоҳиш-иродаси ҳисобга олинган ҳолда вакиллар конференциясини ўтказишга қарор қилинди.

Белгиланган куни район партия комитетининг мажлислар залига 315 нафар вакил йиғилди. Етти номзоднинг барчаси сўнгги дақиқагача қаттиқ кураш олиб боргани диққатга сазовордир. Улардан бирортаси ҳам номзодини қайтариб олмади. Бирин-кетин минбарга кўтарилиб, ўз дастурларини баён этишди. Масалан, нафақат Нарпайда, балки қўшни районларда ҳам соҳасини мукаммал билган, қўли енгил шифокор сифатида танилган марказий касалхона травматология бўлимининг мудири Холбой Шароповнинг сайловолди программасида аҳолига тиббий хизмат кўрсатишни яхшилаш кўзда тутилган. Бундан ташқари қишлоқларда вафот этган уруш ва меҳнат ветеранлари хотирасини абадийлаштиришга, ҳар бир хўжаликда мева ва сабзавотни қайта ишловчи кичик корхоналар, дала неъматларини узоқ муддат сақлашга хизмат қилувчи музхоналар қурилишига эътибор қаратилган.

Яқин йилларда республика миқёсидаги депутатликка маҳаллий журналист номзоди қўйилганини бу ерда ҳеч ким эсламайди. Маҳаллий «Пахтакор овози» газетаси муҳаррири Тошпўлат Тошмуродовнинг ана шу юксак мандатни қўлга киритиш учун минбарга кўтарилиши эса қайта қуриш мевасидир. Унинг сайловолди дастурида ҳам кўпчиликни ташвишга солаётган долзарб муаммолар акс этган. Бу муаммолардан энг ўткири қишлоқларда ишсизликнинг тобора аянчли тус олаётганидир .

Район комсомол ташкилотидан қўйилган номзод, «Партия XXVI съезди» совхози механизатори Бахтиёр Ниёзов эса пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг харид нархини ошириш, қишлоқ аҳолисига қўшимча томорқа ерлари ажратишни тезлаштириш ҳамда бу ер майдонларидан унумли фойдаланишга эришиш масаласини кўтариб чиқди.

Бошқа тўрт нафар номзод ҳам ўзларининг сайловолди дастурларини баён этди. Овоз бериш натижасига кўра, юқорида номлари тилга олинган уч номзоднинг ўй ва режалари, фикр-мулоҳазалари конференция қатнашчиларига кўпроқ маъқул тушганлиги маълум бўлди. 306-Маркент сайлов округидан ана шу учала номзод расмий равишда рўйхатга олинди.

Шу кеча-кундузда область, район ва қишлоқ Советлари депутатлигига номзодлар ҳам жойларда аҳолини сайловолди программалари билан таништиришмоқда, наказлар қабул қилишмоқда.

— Мавжуд 22 та участканинг барчасида сайловолди тарғибот-ташвиқот ишлари, ташкилий тадбирлар қизғин давом этмоқда, — дейди район ижроия комитетининг котиби Нурмат Бобомуродов. — Қолаверса, бу ишга район маданият, медицина, кино, алоқа, савдо, маиший хизмат муассасалари ҳам жалб этилган. Ҳар бир участка қошида сайловчилар клуби бор, уларда доимий навбатчилик йўлга қўйилган. Биринчи марта овоз бераётган ёш сайловчилар билан иш олиб борилаяпти. 10-«Москва», 12-«Октябрь», 15-«Болғали», 19-«Иттифоқ» сайлов участкаларидаги клублар ишидан кўпчилик мамнун.

М. ЭРАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ОЁҚ ОСТИДАГИ... БУЮК БОЙЛИК

Биология фанлари доктори, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалиги ходими, профессор Латиф ТУРСУНОВ билан мулоқот

— Латиф Турсунович, тупроқшунос олим сифатида сизнинг номингиз кўпчилик муштарийларга таниш. Тупроқ муаммоларига оид ўнлаб рисолалар, мақолалар муаллифисиз. Шунинг ўзиёқ бугунги суҳбатимиз нима ҳақида боришини айтиб турибди. Ҳозир барча соҳада ўткир муаммолар очиқ-ойдин айтилмоқда, бинобарин тупроқшуносларнинг ҳам айтадиган гаплари тил учида турибди. Чунки тупроқ муаммолари энг аввало атроф муҳити муҳофазаси билан чамбарчас боғлиқ, шундай эмасми?

— Атроф муҳити муҳофазасида муаммолар кўп. Атроф муҳитини муҳофаза қилиш табиатни инсон манфаатларини кўзлаган ҳолда сақлашга, онгли равишда ўзлаштиришга, унумдорлигини сақлаб қолишга ҳамда ресурслардан табиат қонуниятларини ҳисобга олган ҳолда оқилона фойдаланишга қаратилган тадбирлар системасини қамраб олади. Шунингдек, табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари системасига давлатлар, халқаро ва жамоат, илмий, техник, ишлаб чиқариш, иқтисодий ҳамда маъмурий ташкилотлар томонидан амалга ошириладиган тадбирлар ҳам киради.

Инсон табиатни муҳофаза қилиши учун аввало уни ҳосил қилувчи асосий таркибий қисмлар — тоғ жинслари, рельеф, ерусти ва ерости бойликлари ҳамда сувлари, тупроқ, ўсимликлар, ҳайвонот дунёси, ҳаво массасидан оқилона фойдаланишни билиши лозим.

Шу нарсани таъкидлаш кераккки, ишлаб чиқарувчи кучларнинг ривожланиши, фан-техниканинг тараққий этиши билан табиий ресурсларнинг аҳамияти, улардан фойдаланиладиган соҳалар ҳамда уларни ишлатиш шакллари ўзгариб боради. Масалан, қадимги замонда инсон 18 хил кимёвий элементлардан фойдаланган. XVIII асрга келиб фойдаланиладиган элементлар сони 25 тага, XIX асрда — 47 тага, XX асрнинг бошида 54 тага, аср ўрталарига келиб 80 тага етди. Шу билан бирга фойдали қазилмалар ҳам тобора кўп қазиб чиқарилиб ишлатиляпти.

Бу ҳол ўз навбатида қишлоқ хўжалигида ҳам химизацияни кенг ривожлантириш имкониятини очади. Экинларнинг ҳосилдорлигини ошириш мақсадида баъзи бир кимёвий моддалар микроэлементлар тариқасида тупроққа солинмоқда.

Табиатни, атроф муҳитини муҳофаза қилиш муаммолари орасида тупроқни, айниқса суғориладиган ерларни муҳофаза қилиш муҳим аҳамият касб этади.

Ҳозирги вақтда жумҳуриятимизда 4 миллион гектардан ортиқ ерда суғорилиб деҳқончилик қилинади. Бу ерларнинг ҳаммаси у ёки бу даражадаги муҳофазага муҳтож, яъни уларнинг ҳаммасини шўрланиш, сув ва шамол эрозиясидан сақлаш лозим. Суғориладиган ерларда чиринди кам бўлганлиги сабабли, уларнинг унумдорлигини ошириш мақсадида кўп миқдорда минерал, қисман органик ўғитлар солинади. Лекин бундай интенсив химизация тупроқларимизнинг айнишига олиб келмоқда.

— Чамаси, суҳбатимиз ўзанига тушаяпти. Бинобарин, ҳозир жамоатчилик тупроқ таркиби бузилаётганидан, унга ҳаддан ташқари кўп кимёвий моддалар солинаётганидан ташвишда. Бунинг оқибатлари кутилмаган фалокатни бошлаб келмасмикин? Масалан, Чингиз Айтматовнинг «Асрга татигулик кун» романида сайёраларнинг бири айни тупроқнинг бузилиши оқибатида ҳалокатга учрагани фараз қилинган.

— Бу ўринда мен тупроқ таркиби ўсимликлар учун зарарли тузлар, айниқса оғир металл бирикмалари тузлари билан заҳарланаётгани тўғрисида тўхталмоқчиман. Оғир металлар деганда фтор, ванадий, хром, марганец, кобальт, никел, мис, рух, молибден, кадмий, симоб, қўрғошин, темир, сурма ва бошқалар тушунилади. Атроф муҳити ифлосланишида буларнинг ҳаммаси хавфли бўлса-да, ўта хавфлиси — симоб, қўрғошин ва кадмий.

Тупроқнинг оғир металлар билан ифлосланиш манбалари асосан металлургия саноати чиқиндилари, баъзи бир техноген маҳсулотлар, автомобиль дудлари ва чиқинди газлар, қишлоқ хўжалигида ишлатиладиган дориворлар (пестицид, гербицид ва бошқалар) ҳисобланади.

Далилларга мурожаат қиламиз. Олимлар келтирган маълумотларга кўра, металлургия саноати ҳар йили ўрта ҳисобда 150 минг тонна мис, 120 минг тонна рух, 90 минг тонна қўрғошин, 12 минг тонна никел, 1,5 минг тонна молибден, 800 тонна кобальт, 30 тонна симобни атроф муҳитига чиқаради. Яна бир мисол. Битта автомашина бир йилда бир килограммгача қўрғошин ажратиб чиқариши мумкин, бунинг асосий манбаи автомашиналарнинг детонациясини камайтириш учун бензинга қўшиладиган тетраэтил қўрғошиндир.

Юқорида келтирилган техноген маҳсулотлар у ёки бу йўл билан тупроққа тушиши эҳтимолдан узоқ эмас. Мазкур оғир металлар тупроқдан ўсимликка, ундан озиқланиш занжири бўйлаб одам ва ҳайвонга ўтади.

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Лекин бу ерда асосий мақсад кишиларни ушбу рақамлар атрофида ташвишга солиш эмас, балки атроф муҳити муҳофазаси ечимларини тўғри ҳал қилиш муаммолари ҳисобланади.

Даставвал, атроф муҳитини яхшилаш муаммосига ҳар томонлама ёндашиш лозим. У биргина ҳаво, сув манбалари, ўсимликлар дунёси ва бошқаларни ҳимоя қилиш билан чегараланмаслиги лозим. Менинг фикримча, атроф муҳитини муҳофаза қилиш, одам, ўсимлик, борингки, бутун яшил дунё ва мавжудотнинг ҳаётини бевосита таъминловчи тупроқ муҳофазасидан бошлаш зарур. Тупроқ атроф муҳитидаги ҳаво таркибини, унинг босимини, атмосферадан қор ёки ёмғир шаклида келадиган ёғин-сочин сувларини ва ундан эриган озуқа элементлари ҳаракатини бошқаришда, маълум миқдордаги сувни ўзида сақлаб, бунинг эвазига микроорганизмлар ҳаётини таъминлашда ва бошқаларда асосий бўғин ҳисобланади. Агар тупроқ ўзида сув ушлаш қобилиятига эга бўлмаганда эди, бу яшил дунё, бу мавжудот бўлмаслиги ўз-ўзидан аён. Нима учун деганингизда, ҳали бирор генетик ёки зоолог қуруқ тупроқдан униб чиқувчи ўсимлик навини ёки сувсиз яшовчи ҳайвон турини яратмаган ва яратолмайди ҳам.

Атроф муҳити муҳофазаси билан боғлиқ бўлган муаммоларни ҳал этишда тупроқ соғломлигини сақлаш муҳим аҳамият касб этади, чунки халқимиз «Соғлом танда соғ ақл» деб бежиз айтмаган. Заминимиз қанчалик соф, тоза бўлса, ундан олинадиган маҳсулот ҳам шунчалик сифатли бўлади.

Биз тупроқшунос олимларнинг шу кунларгача бир камчилигимиз бор. Айрим олинган бир ўлка тупроғини ўрганаётган вақтимизда асосий диққат-эътиборимизни ундаги чиринди миқдорига, унинг ортиши ва камайишига, умумий азот, фосфор ва сувда эрувчан тузларнинг миқдорига эътибор берамиз. Борди-ю чиринди миқдори камайган бўлса, дарҳол ваҳима қилиб, ўрнини тўлдириш мақсадида маҳаллий ўғитларни, баъзи ҳолларда техноген чиқиндиларни кўп миқдорда тупроққа солишни тавсия этамиз. Бунда биз ушбу чиқиндиларнинг кимёвий таркиби тўғрисида мутлақо маълумотга эга эмасмиз. Борди-ю азот ва фосфор элементлари камайиб кетган бўлса, дарҳол гектарига фалон килограмм азотли ва фосфорли ўғитлар солишни таклиф қиламиз. Бу ўринда биз айни шу вақтда тупроқдаги биологик ҳаёт нима бўлади, тупроқ ифлосланиши мумкинми ё йўқ, бу тўғрида бош қотирмаймиз. Нима учун, айниқса қадимдан суғориладиган ерларда чувалчанглар йўқолиб кетган? Аминманки, кўзимиз билан кўриб бўлмайдиган фойдали микроорганизмларнинг кўпгина турлари тупроқда йўқ бўлиб кетди. Уларнинг ўрнига паразит микрофауналар пайдо бўлган. Қўполроқ шаклда бўлса ҳам айтиш кераккки, ҳозир тупроқда мавжуд бўлган кўпгина микроорганизмларнинг турлари, уларнинг «ишёқмас», «текинхўр», яъни ўз қўлимиз билан солаётган минерал ўғитлар эвазига яшовчи турларидир. Бу тахмин эҳтимолдан холи эмаски, қадимдан суғориладиган, айниқса нуқул пахта етиштирилган майдонларда, ғўзанинг ҳар қандай нави вилт касаллигига чалинади. Сабаби нимада? Менимча, тупроқдаги фойдали микроорганизмларнинг заҳарланиш таъсирида камайиб кетиши эвазига вилт вируслари кўпаймоқда. Янги ўзлаштириладиган майдонларда экилаётган ғўзанинг Ф—108 нави вилт касалига дучор бўлмаяпти. Сабаби аён — ҳали бу майдон тупроқлари заҳарли моддалар, айниқса оғир металлар билан заҳарланмаган.

Хуллас, биз тупроқшунос олимлар олдида ҳам тупроқни муҳофаза қилиш муаммоси кўндаланг бўлиб турибди. Илмий ишларимиз мазмунини жуда кенгайтириб, тупроқни комплекс ўрганиш, айниқса ундаги биологик дунёга эътиборимизни қаратиб, унинг ривожини таъминловчи агрохимик, агрофизик режимларни вужудга келтиришимиз лозим.

Диққат-эътиборимизни тупроқнинг экологик шароитларини аниқлашга қаратишимиз керак. Қарангки, шу кунгача, биз ҳам бошқа мутахассислар каби экологик муҳит бузилганлиги тўғрисида кўп гапирамиз-у, лекин республикамиз тупроғининг экологик шароити тўғрисида кичкина бўлса-да, илмий иш яратмаганмиз. Бу катта камчиликка тезда чек қўйиш лозим. Еримиз нажот кутмоқда, унинг дардига қулоқ соладиган вақт келди.

— Пахта яккаҳокимлиги нафақат тупроғимизни, балки деҳқончилик маданиятини ҳам хароб қилди. Аҳвол шу даражага етдики, деҳқончилик маданияти дейилганда фақат пахта етиштиришни кўз олдимизга келтирадиган бўлиб қолдик. Иборали қилиб айтганда, пахта нафақат еримизда, балки мафкурамизда ҳам яккаҳоким бўлиб олди. Боғларимиз, токзорларимиз, полизларимиз ҳолатига қаранг: шу кун талабига жавоб берадими — албатта, йўқ. Яккаҳокимлик касофатини қандай қилиб тезроқ тугатиш мумкин?

— Монокультура — матбуотда у пахта яккаҳокимлиги деб аталмоқда. Бу ифодада бирон-бир экин турининг сурункасига бир неча йил экилиши тушунилади. Бу система, албатта, зарарли, бу ҳақда донишмандлар қадимул айёмдан деҳқонларни огоҳлантиришган. Хусусан немис олими Юстус Литих бундан 150 йил олдин: халқни камбағалликка олиб келадиган сабаблар ичида бир йиллик ўсимликларни узлуксиз экаверишдан ҳам каттароқ сабаб йўқ, деган эди.

Биз матбуотда монокультура тўғрисида кўп гапирамиз-ку, шу кунларгача ҳукм суриб келаётган — моноагротехника ҳақида мулоҳаза юритмаяпмиз. Бизнинг суғорилиб деҳқончилик қилинадиган майдонларимиз сурункасига бир хил чуқурликда ағдариб ҳайдаш (кейинги йилларда бу мақсад учун жуда оғир вазнли трактор ва бошқа қишлоқ хўжалиги машиналари ишлатилмоқда), суғориш, шўр ювиш, ўғитлаш, ғўза вегетацияси давридаги ишлов системасининг доимий бир хиллиги ва ҳоказолардир.

Тупроқ унумдорлигини яхшилаш, қишлоқ хўжалиги экинларининг ҳосилдорлигини кўтариш энг олдин моноагротехникани ўзгартириш ва деҳқончилик маданиятини ошириш билан боғлиқ.

Сурункасига ҳар йили 30—40 сантиметр чуқурликда ағдариб ҳайдаш (ҳар йили тупроқнинг чириндили қатлами пастки қисмига тушиб қолади) зарурми? Балки шарт эмасдир, буни ўйлаб кўриш вақти келди. Бу усулни бошқа илғор усуллар билан (қатламни аралаштирмасдан ҳайдаш) алмаштириш вақти келгандир? Нима учун суғоришнинг янги технологияси жорий қилинмаётир? Хуллас, суғориладиган деҳқончилигимиз янги агротехник тадбирларни жорий этишга жуда муҳтож. Деҳқонлар тупроққа ишлов берувчи енгил вазнли машина, трактор ва бошқа қишлоқ хўжалиги ускуналарини кутмоқдалар.

Деҳқончилик маданияти тўғрисида гапирганимизда шуни таъкидлаш кераккки, у ҳали умуман паст даражада, кўп хўжаликларда эса ибтидоий нуқтададир. Деҳқончилик маданияти термини асосида биз у ёки бу хўжаликда деҳқончиликни юритиш билан боғлиқ бўлган барча ишларни ташкил қилиш ва амалга оширишни тушунамиз. Бу экин ерларини текислаш, ҳайдаш, ишлов бериш, суғориш шохобчаларини жорий этиш, маҳаллий ва минерал ўғитларни, қишлоқ хўжалиги асбоб-ускуналари, техникасини сақлашни жорий этиш, шу хўжалик тупроқ-иқлим шароитига мослашган алмашлаб экишни қўллаш, хўжаликда махсус чорва фермаларини вужудга келтириш, борингки, хўжалик аъзоларининг ишга қизиқишини уйғотиш, уларни талабига жавоб берадиган уй-жойлар билан таъминлаш, мактаб, болалар боғчаларини, касалхона, дорихона ва бошқаларни қуришни ўз ичига олади.

Афсуски, бу талабга жавоб берадиган хўжаликлар бизнинг жумҳуриятда ҳали кам. Аксарият хўжаликларда деҳқончиликни ташкил қилиш билан боғлиқ бўлган ишлар қўл учида, хўжакўрсин йўсинида олиб борилади. Очиқ жойда сочилиб ётган минерал ва органик ўғитларни, трактор ва бошқа асбоб-ускуналарни кўриб кишининг юраги ачийди. Халқнинг қанча-дан-қанча пули бу билан ҳавога учиб кетаётганини ва энг хавфлиси — атроф муҳити бузилаётганини шу хўжалик раҳбарлари билса эди?!

Кўп ҳолларда биз тупроққа асосий ишлов бериш (шудгор) технологиясини бузиб қўямиз. Шудгордан асосий мақсад яхши уволоқланган, қоришган ғовак қатлам вужудга келтиришдир. Минг афсуски, баъзида биз ерни ўта қуруқ ҳолда ҳайдаб катта кесаклар ни вужудга келтирсак, баъзан ўта нам ҳолда ҳайдаб ёппасига кесилиб ағдарилган силлиқ палахса массани вужудга келтирамиз. Еримиз иккала ҳолда ҳам, айниқса кейингисида ишдан чиқади, деҳқон тили билан айтганда ер майиб бўлади, буни эса 40 йилда ҳам тузатиб бўлмайди.

Хўжалик учун, айни пайтда нўноқ деҳқон учун ерни ишдан чиқариш айб ҳисобланмайди, чунки уларнинг фикрича, бузилган ерни яхши ерлар билан алмаштириш имкони бор. Шуни эътироф қилиш кераккки, иттифоқимизда, жумладан жумҳуриятимизда деҳқонларимиз ерга муҳтожликни сезмайдилар, чунки бизда улар олдингидан оққан сувнинг қадри йўқ деган халқ мақолини унутиб қўйишган. Сув қадрига етиши учун инсонни саҳрога, ер қадрига етишни ўрганиш учун Африка мамлакатларига бадарға қилиш лозим...

— Ҳа, нима нки сероб бўлса, уни тежаб-тергаб сарфлашга ундашдан наф кам. Ерни асраб-авайлаш хусусида қанча гаплар айтилмоқда! Аммо самара кўринмаяпти. Бизда ер кўп, уни қадрлашни ўрганиб ололмаяпмиз, бу ҳам деҳқончилик маданияти ночорлигидан далолат.

— Деҳқонлар мендан хафа бўлмаслигини сўраб айтмоқчиманки, ҳозир улар оқ билак деҳқонлар туркумига ўтиб қолишди. Бунга дала ишлари тўлиқ механизациялашгани сабаб бўлса керак. Яқин ўтмишда катта майдонларнинг паст-баланд жойи қўл кучи ёрдамида текисланарди, бунда албатта тупроқнинг донадорлиги, ғоваклиги сақланиб қолинарди. Ҳозир-чи? Бу иш қудратли оғир тракторлар, механизмлар воситасида амалга оширилади. Бунда тупроқ ўта зичланади, оз миқдордаги тупроқ бўлакчалари ҳам чанг-тўзонга айланади. Яна бир мисол: агар сиз кекса бободеҳқон билан гаплашсангиз, яқин ўтмишда (50-йиллар), ҳар бир хўжалик аъзоси эрталаб 20—30 ғалтак маҳаллий ўғит (гўнг, эски иморат қолдиқлари ва бошқалар) олиб чиқмаса, унинг кунлик иши ҳисобга олинмас эди. Ҳозир-чи? Энди деҳқон бундай ишларни қилмайди, аксарият зарур ўғитлар тракторлар ёрдамида жойга олиб бориларди. Ёки хўжалик раҳбарлари ҳар бир юк автомашинасига йўл варақасини беришдан олдин ҳайдовчи ҳеч бўлмаганда икки машина маҳаллий ўғитни далага олиб бориб ташлаши лозим эди. Шунинг учун бўлса керак, яқин ўтмишда тупроқларимизда чувалчанглар ҳам кўп эди, ер ғовак, юмшоқ эди, қатқалоқ бўлмасди. Подошли қатлам ҳам йўқ эди, ғўза вилт касаллигидан холи бўларди. Ўша даврдаги 100 центнерчилар тўғрисида гаплар муболаға эмас, чунки кичик майдонларда тупроққа ишлов бериш технологияси юксак даражада олиб бориларди. Тупроқнинг имконияти катта, бундан фақат оқилона фойдаланиш керак, бунга мисол деҳқонларнинг ўз томорқаларидан оладиган мўл ҳосили. Ҳозирги кунда оила пудрати ва ижаранинг кенг ёйилиши тупроққа ишлов беришда бободеҳқонлар амалга оширган тажрибаларни яна қайта тиклайди, деган фикрдаман.

— Орол теварагидаги муаммолардан яхши хабардорсиз. Табиийки, денгиз тақдири замин тақдири билан бевосита боғлиқ. Тупроқшунос сифатида шу боғлиқликнинг ўзига хос хусусиятларига тўхталиб ўтсангиз?

— Орол денгизининг Амударё қуйи оқимида тутган ўрни беқиёс катта, бу тўғрида матбуотда кўп ёзилди. Бироқ ҳозирги пайтда денгиз сатҳининг пасайиши ҳамда Оролнинг чекиниши экологик фалокатга олиб келмоқда. Даставвал, тупроқнинг мелиоратив ҳолати ёмонлашмоқда. Сизот сувлари сатҳи пасайиб, минераллик даражаси кўтарилмоқда.

Оролни сақлаб қолиш учун катта капитал маблағ сарф қилинмоқда. Унинг лоақал ҳозирги сатҳини сақлаб қолиш мақсадида Амударёнинг ўрта ва қуйи оқимида қишлоқ хўжалиги ва саноатда ишлатилган ташландиқ сувларни Орол денгизига олиб келиш муаммолари ҳал этилмоқда. Бунинг ўлка учун қанчалик фойдаси бўлар экан? Чунки бу ташландиқ сув ўз таркиби жиҳатидан ўта бузилган. Айтиш лозимки, Оролни сақлаш тўғрисида кўп гапираяпмизу тупроқни муҳофаза қилиш масаласини эсдан чиқариб қўяяпмиз.

Борди-ю Оролни сақладик дейлик, лекин ўлканинг тупроғи батамом бузилган, деҳқончилик учун яроқсиз бўлса, унда Оролнинг нима кераги бор? Ахир, инсоният фақат Орол суви билан тирикчилик қила олмайди-ку, унинг учун деҳқончилик ҳам керак. Тупроқ бузилса, уни ҳеч қандай маблағ билан тиклаб бўлмайди. Тупроқнинг пайдо бўлиши, шаклланиши учун инсон бир авлодининг умри камлик қилади. Тупроқни табиат яратади, бунинг учун асрлар керак. Инсон ўз фаолияти билан унинг ривожланишини тезлаштириши ёки батамом барбод бўлишига олиб келиши мумкин. Яна қайтариб айтаман — маблағ сарфлаб тупроқни вужудга келтириб бўлмайди.

Шунинг учун ҳам Оролни сақлаш билан бирга унинг атрофидаги тупроқни муҳофаза қилиш лозимлигини унутмаслик керак.

— Латиф Турсунович, маълумки ҳозир «Ер тўғрисида ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг Қонуни асослари» лойиҳаси умумхалқ муҳокамасида. Унинг ғоят муҳим ва зарурлигини барча эътироф этмоқда. Дарҳақиқат, ер энг буюк бойлик бўлса-да, оёқ остида, яъни у ҳақда қонун йўқ эди. Лойиҳанинг қимматли ва заиф томонлари хусусида нима дея оласиз?

— Бу қонун лойиҳаси ўз вақтида халқ муҳокамасига ташланган ва бу тўғрида ҳар бир мутахассис, тажрибали қишлоқ хўжалиги ходими, умуман ер билан алоқадор киши ўз фикрини айтиши зарур.

Лойиҳада кўрсатилишича, ер — халқ мулки. Дарҳақиқат, шундай. У ёки бу ўлкада яшовчи совет граждани ўз атрофидаги ернинг эгаси, унинг вазифаси — бу буюк заминни сақлаш, ундан ўз мақсадлари учун фойдаланиш. Шу муносабат билан қонун лойиҳасида ердан фойдаланиш, ер учун ҳақ тўлаш, ерга эгалик қилувчилар ва ердан фойдаланувчиларнинг ҳуқуқ ва вазифалари, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар, запасдаги ерлар, ерларни муҳофаза қилиш ва ҳоказолар тўғрисида махсус ҳуқуқий томонлар ишлаб чиқилган.

Бу қонун лойиҳаси халқ муҳокамасидан кейин махсус қонун сифатида қабул қилинади, ўйлаймизки, ерлардан фойдаланиш соҳасидаги ҳозирги кунда йўл қўйётган камчиликларимизга барҳам берилади.

Қонун лойиҳасида бир қанча ноаниқликлар бор. Биринчидан, ер учун ҳақ тўлаш хусусида. Бунинг учун даставвал ернинг баҳоси аниқланмоғи керак. Бу осон иш эмас. Аниқ баҳо қўйиш учун биз еримиз (тупроғимиз)нинг бутун хосса ва хусусиятларини билишимиз керак, яъни ҳар бир майдоннинг паспорти бўлмоғи лозим. Бу иш бизнинг жумҳуриятимизда ҳали охирига етказилмаган. Сабаби кадрлар муаммоси билан боғлиқ.

Суҳбатимизнинг асосий мавзуи атроф муҳитини ҳимоя қилиш тўғрисида борар экан, Қонун лойиҳасидаги 34- ва 35-моддалар — ерни муҳофаза қилиш тўғрисида тўхталмоқчиман. Шуни аниқ айтиш мумкинки, ерни муҳофаза қилишнинг мақсадлари ва вазифалари лойиҳада батафсил баён этилган. Бироқ 35-модданинг ерларни муҳофаза қилишнинг мазмунига бирмунча аниқликлар киритиш лозим. Масалан, ерларни сув ва шамол таъсиридан, нурашидан, селдан, сув босишдан, ботқоқланишдан, қайта шўрланишдан, қовжирашдан, зичланишдан, ишлаб чиқариш чиқитлари билан булғанишдан, бошқа бузғунчи жараёнлардан ҳимоя қилишни кўзда тутади-ю бироқ тупроқнинг шу кунларда батамом айниши, заҳарланишига олиб келган минерал ўғитлар, гербицид-у, фунгицидлардан ҳаддан зиёд фойдаланишни тақиқловчи моддалар киритилмаган.

Қонун лойиҳасида ерни қўриқлаш, улардан самарали фойдаланиш, муҳофаза қилиш борасидаги ва бошқалар бутунисига халқ депутатлари Советлари зиммасига топширилади. Бу ҳуқуқий томондан тўғри бўлиши мумкин, чунки Советлар халқнинг ҳуқуқларини ҳимоя қиладилар. Лекин Советлар тупроқдан фойдаланиш, уни муҳофаза қилиш ва у билан боғлиқ бутун масалаларни ҳал қилишга қодир эмас. Бу мураккаб ишни бажариш учун даставвал тупроқ, унинг пайдо бўлиши, хосса ва хусусиятлари, унинг унумдорлигини кўтариш билан боғлиқ бўлган ҳамда уни муҳофаза қилишдек мураккаб ишни бажара оладиган мутахассисларни ўзида мужассам қилувчи ташкилот керак. Бу ташкилот «Ер хизмати» номи билан юритилмоғи лозим. Бундай ташкилотлар ривожланган капиталистик мамлакатларда мавжуд. Ҳар бир фермер ёки ер эгаси бу ташкилотнинг тавсиялари асосида ўз хўжаликларини юритади. Бизда ҳам ердан фойдаланишни биладиган, у тўғрида йўл-йўриқ кўрсатиб берадиган ташкилот тузилмагунча ердан фойдаланиш палапартиш, ўзбилармонлик, ўзбошимчалик билан амалга оширилаверади, ернинг айниши, заҳарланиши давом этаверади, ер учун жавобгар шахсни топиш амри маҳол бўлиб қолаверади. Шунинг учун ҳам қонун лойиҳаси «Давлат ер хизмати» комитети тузилиб, унинг зиммасига ердан фойдаланиш хусусидаги барча масалалар топширилсин, деган модда билан тўлдирилиши лозим.

— Сўнгги савол: тупроғимиз даволашга муҳтож, деб бонг ураяпмиз. Бинобарин, тупроқда кечаётган салбий жараёнлар оқибати Орол фалокатидан кам эмас, дейишга асос бор. Хўш, дардман тупроқни ким даволайди, бу ўринда мен тупроқшунос кадрлар тайёрлашни кўзда тутаяпман.

— Жумҳуриятимиз хўжаликларининг ҳаммаси тупроқ карталарига эга. Бироқ бу карталар 60—70-йилларда тузилган бўлиб кейинги 20 йилдан ортиқ даврда юз берган тупроқ ўзгаришларини ўзида акс эттира олмайди. Бу соҳада биз Иттифоқимиздаги бошқа жумҳуриятлардан анча орқадамиз. Бу картадан ташқари барча хўжаликлар тупроқ тузлари картограммаси, ҳаракатчан фосфор ва калий моддалари миқдорини кўрсатувчи картограмма, бошқа шунга ўхшаш материалларга эга. Бу бебаҳо ҳужжатлар, катта маблағ эвазига яратилган карта ва картограммалар, тупроқдан самарали фойдаланишга қаратилган тадбирлар хўжаликларда, раҳбарларнинг темир сандиғида чанг босиб ётибди. Бунга сабаб нима? Сабаби — тупроқни биладиган, унинг тилини тушунадиган, карталарни ўқиб, тегишли хулоса чиқарадиган тупроқшунос мутахассислар йўқ.

Колхоз ва совхозларда деҳқончиликнинг барча неъматлари тупроқда унса-ю, тупроқни биладиган мутахассис бўлмаса? Буни қандай изоҳлаш мумкин?! Хўжалик раҳбарининг, хўжалик, маданият ва бошқа ишлар бўйича ўринбосари бор. Бухгалтерияда ёрдамчи ҳисобчи, бўлим ҳисобчиси ва ҳатто ҳашаротларга қарши курашувчи энтомолог-агроном штати топилади. Аммо тупроқ касалланса, заҳарланса, ишдан чиқса, бу билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Қарангки, тупроқшунос учун штат топилмабди. Агроном тупроқшунос эмас, у бажарадиган ишлар бошқа мазмунга эга. Шуни ҳисобга олиб агросаноат раҳбарлари хўжаликларда тупроқшунос штатини жорий этишса, қишлоқ хўжалигининг келажакдаги равнақи учун катта йўл очган бўлар эдилар. Республикада тупроқшунос кадрлар тайёрлаш имконияти бор. ТошДУда тупроқшунослик факультети ишлаб турибди.

Суҳбатни **Н. ШАКАРОВ** ёзиб олди.

Чет элларда

АЛОҚАЛАР РИВОЖЛАНТИРИЛАДИ

ТОКИО. (ТАСС). Жанубий Кореяда ташкил этилаётган уч сиёсий партия — ҳукмрон ва икки оппозициячи партияларнинг йирик уюшмаси раҳбарларидан бири Совет Иттифоқи билан алоқаларни ҳар томонлама ривожлантиришни ёқлаб чиқди. Оппозициядаги мамлакатни бирлаштириш учун курашувчи демократик партиянинг собиқ раиси Ким Ен Сам Сеулда ўтказилган матбуот конференциясида сўзга чиқиб, СССР билан муносабатларни яхшилашга қаратилган «сиёсий йўлни фаол қўллаб-қувватлашини», чунки бу йўл Корея ярим оролида кескинликни пасайтиришга олиб боришини айтди.

Ким Ен Сам ўзининг Москвага бўлажак ташрифи тўғрисида гапириб, бу ташриф ўтган йилдагидан фарқли равишда бутунлай бошқача тусда бўлишини ва Жанубий Кореяга Совет Иттифоқи билан алоқаларни ривожлантириш учун яхши имконият очиб беришини таъкидлади.

Бундан ташқари Ким Ен Сам Сеулнинг бошқа социалистик мамлакатлар, биринчи навбатда қўшни Хитой билан ҳам алоқаларини кенгайтиришга даъват этди.

СЎЛ КУЧЛАР КЛУБИ

ВАРШАВА. **ТАСС мухбири Валентин Волков хабар қилади:** собиқ Польша Бирлашган ишчи партияси депутатлар клубининг бу ерда бўлган мажлисида бундан кейин ҳам биргаликда ишлашга қарор қилинди. Овоз бериш натижасида клубнинг номи маъқулланди — у демократик сўл кучлар парламент клуби деб аталадиган бўлди. Клуб доирасида яқинда ўтказилган анжуман чоғида ПБИП собиқ аъзоларининг сейм вице-маршали Т. Фишбах бошчилигидаги группа ташаббуси билан социал-демократик уюшманинг мухтор тўгараги ташкил этилди.

Мажлисга Польша Республикаси социал-демократия бош кенгашининг раиси А. Квасьневский билан Польша Республикаси социал-демократия (ПРСД) марказий ижроия комитетининг бош секретари Л. Миллер таклиф қилинди. Улар сўл кучлар ҳамда ана шу кучларнинг парламент вакиллари ҳаракат бирлигини ёқлаб гапирдилар.

Ҳозирча ҳеч қандай партияга тегишли бўлмаган депутат М. Ожеховский мажлисни очар экан, аввалги клубдаги депутатлардан 22 нафари ПРСДга кирганликларини, 30 дан ортиқ киши эса социал-демократик уюшмага бирлашиш ниятида эканликларини мустақил мавқеда туриб, ҳали айтишганини, қолганлари эса бирор йўлни танламаганликларини маълум қилди. М. Ожеховский бу ниҳоятда оғир эканлигини таъкидлаб, депутатлар клубининг бирлигини сақлаш кераклигини айтди. Ҳаммамиз сўл кучларнинг ғояларига содиқ қолдик, клубни сақлаган ҳолдагина ана шу қадриятларни янада яхшироқ ҳимоя қила оламиз, деб таъкидлади у.

Сўзга чиққан нотиқларнинг кўпчилиги худди ана шу фикрга қўшилганликларини айтдилар. Т. Фишбах тафовутлар бўлишини уқтириб, сеймдаги клуб аъзолари биргаликда ҳаракат қиладилар, деб умид билдирди.

Учта депутатлар группаси умумий мунозаралар ва алоҳида-алоҳида кенгаш ўтказганларидан сўнг, мажлисда биргаликда ишлашга тайёр эканликларини ва шунга интилаётганликларини айтишди. Низом лойиҳасини ва клубнинг иш тартибини ишлаб чиқувчи ишчи группаси тузилди.

Душан ФАЙЗИЙ,

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби, ёзувчи

ТАРОЗИ ШАЙИНИ ЁХУД МУВОЗАНАТ

ТАБИАТ ФАРЁДИ—ИНСОН ИЗТИРОБИ

Энди дарё бўйидаги экологик муҳит хусусида.

Энг қадим замонларда олис аждодларимиз ҳам, яқин ўтмишда ота-боболаримиз ҳам сувни муқаддас деб билганлар, унга сиғинганлар, табиатнинг энг тансиқ неъмати сифатида авайлаганлар. Сувни ниҳоятда тоза сақлашни уқдиришган, ифлос деб топилган ҳар қандай нарсани ариқ ёки ҳовузга ташлаш қораланган, ариқда оёқ ювиш гуноҳ ҳисобланган. Ҳозир эса биз сувга нисбатан шундай ваҳшиёна ишларни қилаяпмизки, ақлга сиғмайди. Завод ва фабрикаларнинг чиқиндилари Зарафшонга тушади, турли корхона ва идораларнинг ифлос оқова сувлари Зарафшонга тушади, касалхона, ҳаммом ва канализациядан чиққан бадбўй, қўланса оғу аралаш дори ва суюқликлар Зарафшонга тушади, соғлиқ учун ниҳоятда хавфли сурма қолдиқлари ва маргимуш Зарафшонга тушади, кимё комбинатлари, ГЭС, ГРЭСларнинг дошқозон ва асбоб-ускуналарини ювадиган занг аралаш сувлар Зарафшонга тушади, қўллатиб суғорилган экинзор майдонларидан маъдан ўғитлар қўшилган ортиқча сувлар, ҳар хил саноат корхоналарида, масалан, Самарқанд гелион ва тажриба заводларида ишлатилаётган ҳар хил маъдан ва қазилмаларни ювиб-тозалашдан чиққан ўта булғанган сувлар ҳам Зарафшонга тушади. Хуллас, ўзингиз ўйлаб кўринг: бу қанчалик жоҳиллик! Наҳотки, ўзимиз ичадиган, тирикчилигимизнинг асосий гарови ҳисобланган сувга нисбатан шунчалик жиноят қилсак? Молхоналар дарё бўйида, қушхоналар, автомашина ва трактор парклари, ахлатхоналар, ҳар хил техник мойлар ва маъданлар билан иш кўрадиган корхоналар сув бўйида. На бирор чегара, на инсоф ва на диёнат бор. Юқорида қайд этилганларнинг ҳаммасига чек қўйилса, қонун ва қоидаларни бузганларга нисбатан қаттиқ чоралар кўрилса, дарёнинг икки қирғоғига яшил либос кийгизилса, олам гулистон! Шунда ҳам тарозининг қийшайган шайини тўғри бўлар, ҳам бузилган мувозанат ўз ўрнига келарди.

Ёзганларимга нуқта қўйиш асносида ҳамқишлоқларимнинг ўшанда менинг диққатимни яна бир масалага қаратганлари эсимга келди. Бу — Навоий вилоятининг Самарқанд областига қўшилиши хусусида эди. Гарчи мақола ёзилиб, редакцияга етгунча ўтган фурсатда бу масала республика партия ташкилоти ва ҳукумати томонидан қайта кўрилиб, ҳамма нарса ўз ўрнига тушган бўлса-да, келажакда шундай хатоликларнинг олдини олиш учун бу тўғрида баъзи фикр ва мулоҳазаларни баён этиш ўринлидир. Бир замон керакмиди, йўқмиди, Самарқанд ва Бухоро областлари ўртасида янги — Навоий вилояти ташкил этилди. У бир неча йил умр кўргандан сўнг тугатилди. Янги область эл-юртга, давлатга фойда келтирдими, зарарми — бу ўз йўлига. Бир вақт Навоий областини Самарқандга, Қашқадарёни Сурхондарёга, Жиззахни Сирдарёга, Наманган ва Андижонни Фарғонага қўшиш ҳақида шов-шувлар бошланди ва бу олди-қочди гаплар анча давом этиб юрди. Бу орада кўпларнинг қўли ишдан совиб, хаёли паришону пароканда бўлиб, ўзларига янги жой излаб қолишди. Ҳар хил мунозаралар, елиб-югуришлар, тарафкашликлар, норозиликлар Тошкенту Москвага йўлланган шикоятлардан ташқари элу юртга бирмунча иқтисодий зарар ҳам етди, кўпларнинг асаби ишдан чиқди, хуллас, ҳам жонга, ҳам ҳамёнга зиён бўлди.

Энди оқибатини кўринг. Навоий Самарқандга, Жиззах Сирдарёга бирлаштирилиб, гўёки масала ҳал этилди. Аслида ҳал бўлдими? Биринчидан, Қашқадарё, Сурхондарё, Фарғона водийси областларига тегишли овозалар қуруқ гаплигича қолди. Хўш, энди айтинг-чи, ўйламай-нетмай аравани қуруқ олиб қочиш керакмиди?

Биз КПСС XXVII съезди ва партия XIX конференцияси тарихий қарорлари кўрсатган йўлдан бораяпмиз, демократия ва ошкоралик замонида яшаяпмиз. Фарғона водийси областлари, Сурхондарё ва Қашқадарё вилоятларини қўшиш ҳақидаги гапларни ва у билан боғлиқ бўлган бир талай ташвишу изтиробларни бир чеккага қўйиб турайлик. Жиззах ва Сирдарё областлари бирлаштирилди. Лекин орадан шунча вақт ўтган бўлса-да, халқ орасида ҳалиям норозиликлар бор. Элу юрт истагига, талабларига, арзу додларига қулоқ солинмади. Бирлаштириш керак экан, Жиззах областининг бир вақтлар Самарқанд областидан ажратилган районларини Самарқандга бериб, қолган қисмини Сирдарё областига қўшса бўлмасмиди? Шундай қилинса, В. И. Ленин башорати билан боғлиқ бўлган Мирзачўл солномаси ҳам, республикада янги ерлар ўзлаштириш рамзи бўлган Сирдарё области ҳам ўз мазмунини сақлар, ўша бош ғоя қайта муҳрланар, шу билан бирга Жиззах, Бахмал, Фориш, Зомин, Ғаллаорол халқининг Самарқандга қўшилиши хусусидаги орзу-истаклари рўёбга чиққан бўларди.

Энди Навоий областининг Самарқандга бирлаштирилиши хусусида. Узоқ давом этган музокара ва мунозаралардан сўнг ниҳоят Навоий области тўласинча Самарқанд областига қўшилди. Жиззахни Сирдарёга, Навоийни Самарқандга бирлаштиришда қайси мезонга таянилганини одамлар ҳалиям тушуниб етганлари йўқ. Навоий области Самарқандга бирлаштирилганидан кейин масофаларнинг ноқулайлигига эътибор қилинг: Қизилтепа районининг қуйи чегарасидан Бухоро шаҳригача 25—30 чақирим, Самарқанд шаҳригача эса салкам 250 чақирим. Томди, Конимех, Учқудуқ, Зарафшон аҳолисининг область марказига зарур юмушлар билан келиб-кетиши, хўжалик раҳбарларининг ҳар хил йиғилиш-у мажлисларга қатнаб туришлари ва бошқа турли борди-келдилар ўта ўнғайсизлик туғдиришини раҳбарлар билмасмидилар? Энг муҳими — юқорида тилга олинган районларнинг иқлим шароити, ери, суви, халқнинг урф-одати, турмуш тарзидаги ўхшашликлар Бухоро области билан боғлаб турарди-ку. Бу ерлар қадим замонлардан буён Бухоро вилояти таркибида бўлган. Шундай экан, уларни Бухоро областига бирлаштириш маъқул эмасмиди?! Шу территорияларда бунёд этилган саноат корхоналари, қишлоқ хўжалиги тармоқлари ва улар тайёрлаган маҳсулотлар, ишлаб чиқариш, транспорт ва савдо соҳаларидаги ўзаро боғлиқликлар ҳам шунга даъват этарди. Бинобарин, Хатирчи ва Нурота районларини Самарқандга, Навоий областининг бошқа районларини Бухорога қўшиш — энг оқилона ва халқнинг кўнглидаги тадбир эди. Яхшиямки биз буни кечроқ бўлса-да, тушуниб етдик.

*) Боши газетанинг 1, 2 ва 3 февраль сонларида.

Бир пиёла чой устида

Дам олиш саҳифаси

Умид ғунчалари

САДОҚАТ

Дастлабки шеърларини ўқиганимдан кейин унда қандайдир «учқун» борлигига ишонч ҳосил қилдим. Учрашиб, батафсил маслаҳатлашиш ниятида юрган кунларимнинг бирида онаси — Нурота район «Илғор чорвадор» газетасининг масъул котибаси Шарбат Мухторова хонамга қизини бошлаб келиб қолди.

— Тошкентга семинарга чақиришган эди, бир йўла хабар олиб кетайлик, деб келдик, — тортиниброқ гапирди Шарбатхон салом-аликдан сўнг.

Кўринишига қараганда тенгдошларидан унча фарқ қилмайдиган, лекин қарашлари тийрак қиз одоб билан сўрашгач, таклифимга кўра бўш курсига ўтирди. Ундан марҳум отаси Раҳмон Чинмирзаевга хос самимият ёғилиб турарди.

Ҳамкасбимиз Раҳмонжон қирчиллама қирқ ёшида оламдан кўз юмди. Умрининг сўнгги йилларида Самарқанд область «Ленин йўли» газетасида ишлади. Қалами пишиқ, тафаккури ўткир, дунёқараши кенг, дилкаш йигит эди у. «Шижоаткор ёшлик», «Ишчилар», «Истиқболим — иқболим» тўпламлари ундан ажойиб ёдгор бўлиб қолди. «Нурбулоқ эртаги» пьесаси эса Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги, республика Ёзувчилар уюшмаси ва Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети ҳамкорликда ўтказган конкурс мукофотига сазовор бўлган эди. Демак, қаламкашликка меҳр Садоқатга отасидан ўтган бўлса ажаб эмас.

— Ўқишлар қалай, қийналмаяпсизми? — сўрадим ундан.

— Раҳмат, ёмон эмас, фақат бўш вақт йўқ, — бошини кўтариб жавоб берди қиз.

— Ўзингиз биласиз, бу йил 11-синфни тугатади. Ҳар ҳолда битирувчи талабаларнинг ташвиши оз эмас, — суҳбатга аралашди онаси.

— Садоқатнинг адабиётга, бадиий ижодга ҳаваси баландлигидан хабардорман. Бунда, эҳтимол, Сизнинг, — дедим Шарбатхонга қараб, — балки раҳматли Раҳмонжоннинг таъсири бордир. Мен кўздан кечирган машқларининг мавзу доираси кенг ва ранг-баранг. Бахтли ёшликни, чин дўстликни, она диёр гўзаллигини, дилкаш тоғлар оғушига жойлашган бахшилар ватани — Нуротанинг ўзига хос қирраларини ифодалашга интилган. Унинг дастлабки қораламаларида эзгу туйғуларнинг боқийлиги ҳақида фикр юритилади, бу яхши, лекин...

Ҳар бир бошловчи ижодкорда бўлгани каби унинг машқларида ҳам муайян камчиликлар мавжуд эди. Лекин, ҳозир гап бунда эмас.

— Қанақа йиғинга келгангиз?

— ВЛКСМ XXI съезди делегатлари учун ўтказилган семинарда қатнашаяпман.

— Ие, ҳали съезд делегатимисиз?

Садоқат «ҳа» дегандек бош силкиб қўйди. Онаси изоҳ берди:

— Самарқанд область комсомол конференциясида уни ҳам сайлашибди. Қизи тушмагур минбарга чиқиб олиб, ҳамма камчиликларни очиб ташланганга ўхшайди.

Мен Садоқатдан нималар ҳақида гапирганини қоғозга тушириб беришини илтимос қилиб, редакция иши билан масъул котиб хонасига кетдим. Қайтиб келсам, ҳеч ким йўқ... «Таклифим ёқмабди, шекилли», — деб кўнглимдан ўтказдим.

Орадан бир ҳафтача вақт ўтгач, Шарбатхондан хат олдим. «Ўша куни Садоқат ёзиб турганида мазаси бўлмай қолди, — деб хабар қилибди у. — Билмадим, тоза тоғ ҳавоси орасида юрган қизалоққа гавжум шаҳар иқлими тўғри келмай қолдимикин? Кейин зўрға манзилимизга қайтдик. Сизнинг ҳузурингизга қайтиб боришнинг иложи бўлмади. Ўша фикрлари туширилган, область комсомол конференциясидаги сўзлари сингдирилган музокарани келишганимиздек Сизга юбораяпман».

Садоқат Чинмирзаеванинг нутқини кўздан кечира бошладим.

«Ёшларнинг бу анжуманида баъзи фикр ва мулоҳазаларим ҳамда дилимдаги дардларимни ўртага ташламоқчиман, — деб ёзган эди у. — Қайта қуриш ва ошкоралик кенг қулоч ёйган шу жўшқин пайтларда иқтисодиёт масаласи энг долзарб бўлиб турибди. Шу жиҳати билан бутун иттифоқимизни боқмоққа қодир бўлган она Ўзбекистоннинг узоқ бир тоғли Нурота районида ҳам бу ҳақда баралла гапирилаётгани қувончлидир. Нурота республикамиз аҳолисини гўшт билан таъминлаб турадиган йирик чорвадор районлардан. Лекин биз етиштираётган гўштнинг ҳаммасидан ўзимиз баҳраманд бўлмаётирмиз. Мен халққа берилаётган гўшт ҳақида эмас, ҳеч бўлмаса мактабгача тарбия муассасалари ҳамда мактабларда овқатланиш тармоқларида кичкинтойларга, ёшларга берилаётган маҳсулотларнинг калориясизлиги ҳақида тўхталишни истардим. Ростини айтадиган бўлсам, биз етиштираётган гўштдан аввало ўзимиз тўйишимиз, кейин эса четга чиқаришимиз лозим.

Бугун барча ёшлар иложи борича чорвадан узоқлашмоқдалар. Чунки йил-ўн икки ой тинимсиз меҳнат талаб қиладиган соҳага боришни қайси ёш қиз ва йигит ёқтиради, дейсиз?

Ишсизлик оғир масала, — деб давом этади Садоқат. — Районимизда 4.000 га яқин ёшлар бекор. Бугун оила бюджети унча бой бўлмаган Нуротадай райондан сарфу харажат қилиб Ленинград, Свердловск ва Тольятти шаҳарларидаги ҳунар-техника билим юртларида таҳсил кўриб, ҳунар ўрганиб, қўлига ҳужжат олиб қайтган ака-опаларимиз ҳам ишсиз юришибди. Шу туфайли кўп жойларда жиноятлар содир бўлаётганлиги сир эмас. Уларнинг аксарияти ишсиз юрган ёшлардир.

Ёшларнинг бекор турмасликлари кўп ҳолда уларнинг ўзларига боғлиқ. Бекорчиликдан киши тарбиясига салбий таъсир қиладиган кинофильмлар кўришади, «сирли-сирли» видеофильмлар томоша қилишади, спиртли ичимлик ичишади...

Қадимда оммавий жойларда, маҳаллаларда турли миллий ўйинлар уюштиришган. Дор ўйинлари, кўпкари, хўроз ва қўчқор уриштириш, полвонлар кураши шулар жумласидан. Мана шундай завқ-шавқ, бахтиёрлик касб этадиган ўйинларни қайта тиклаш лозим.

Мен ўз тилимга, байналмилалликка ҳам эътиқод билан қарайман. Шу ўринда баъзи бир дил сўзларим тилга кўчади. Районимизда миллати ўзбек деб аталиб, паспортида «ўзбек» деб ёзилган тожик шевасида сўзлашадиганлар кўп. Масалан, мен яшаб турган Нурота шаҳрининг ўзида деярли 90 фоиз аҳоли тожик шевасида сўзлайди. Деҳибаланд, Ғозғон қишлоқларида ҳам шундай. Сентобда эса тўпа тожик адабий тилида гапирадилар. Агар Сентобдагидек район марказида ҳам тожик мактаблари очилиб, ўқувчиларга мутахассислар дарс беришса, тилимиз янада ривожланади. Бу масаланинг бир томони.

Орамизда шарқ тилларига катта эътибор билан қараётганлар оз эмас. Форс-тожик тилидай ширин тилни ким ёқтирмайди, дейсиз?! Тошкент давлат дорилфунуни шарқшунослик факультети ажойиб мутахассислар тайёрлаб бераётир. Қани эди шу қадим Самарқандда ҳам Алишер Навоий номидаги давлат дорилфунунида шарқшунослик факультети очилсаю ёшлар у ерда таҳсил кўришса?!

Ўзбек адабий тилига асос солган улуғ бобомиз, ғазал мулкининг султони, нафақат бир Ўзбекистон, балки бутун жаҳонга танилган улуғ сиймо Амир Низомиддин Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги яқинлашаётир. ЮНЕСКО қарори билан унга бутун жаҳон тараддуд кўраётган шу даврда бизда ҳамон жимжитлик.

Мафкура соҳасида шуни айтишим керакки, комсомол сиёсий ўқувлари жойларда тўла мазмун касб этмаяпти. Фаоллар эса унинг ишини назорат қилишмаяпти. Бу борада рейдлар уюштириш, «Комсомол прожектори» ишларини кучайтириш даркор.

Ўқувчидан, студентдан чуқур билим, амалий ҳаракат талаб этилаётган шу кезларда билим даргоҳларида дарсликлар, қўлланмалар етишмайди. Ижтимоий фанларни ўқитиш учун кенг имкониятлар яратилмаган. Жиҳозланган кабинетлар оз, таълим жойларида имкон йўқлиги натижасида қийинчиликларга дуч келинаяпти. Жумладан, Нуротада информатика фани ўқитиш фақатгина битта мактабда олиб борилади. Юқори синф ўқувчилари ўзлари таҳсил олаётган мактабларда информатика фани ўқитиш имкониятлари бўлмаганлиги учун райондаги битта мактабга боришга ва шу ерда таҳсил олишга мажбурдирлар.

Видеоаппаратлардан ҳар томонлама ижобий фойдаланишнинг имкониятлари бор. Сўнгги даврда районимиздаги «Бахт уйи»да битта-ю битта видеоаппарат мавжуд бўлиб, ундан ёшлар ва керакли соҳа эгалари турли тадбирлар учун фойдаланиб келишарди. Аммо шу ягона аппаратни Самарқанд шаҳрининг қайсидир маҳалласига олиб кетишди.

Илғор комсомоллар кўнглини кўтариш масаласи ҳақида ҳам сўзламоқ даркор. Сидқидил фаолият кўрсатганларни комсомол йўлланмалари билан тақдирлаш, уларни эътибордан четда қолдирмаслик керак. Бундай тадбирлар ёшларнинг кучига куч, ғайратига ғайрат қўшади.

«Ленин йўли» газетаси ҳамда область радиоси ёшлар ҳаётига эътибор билан қараб, «Дилдан суҳбат» рубрикаси остида савол-жавоблар, материаллар берилишини хоҳлардим.

Ҳаммангизга Нурота тоғларидек юксак толе, унинг турнакўз булоқлари сувидек жўшқинлик, бахтиёрлик тилайман...»

«Вой, қизи тушмагур-ей, бало-ку!» — деб юборганимни ўзим ҳам билмай қолибман. Агар у ўрта мактабни битиргач, бирон олий ўқув юртининг гуманитар факультетига кириб ўқиса борми, ажойиб мутахассис бўлиб етишиши шубҳасиз.

Н. ОРИФЖОНОВ.

КЎЗЛАРДАГИ РАҚС

Суюкли раққоса Рушана Султоновага

Кўзларимда феруз дунё кулиб турар,
Беҳад Ҳулкар шуъласиваш гард инмаган.
Борлиқ, рақсимга шоҳ бўлмоқ истасанг гар,
Куйлар бергин, ҳеч сасига дард инмаган.

Дард, андуҳни ғофил кўзга кўмгин фақат,
Кўзларимда, қаро дунё, кулма зинҳор.
Нортуяда йиғлолмаган орзу қат-қат,
Комрон-комрон кунлар кўрар келгусим бор.

БУ ТУНЛАР

Ойдин тун самога тикилмоқнинг ҳам
Минг олам гашти не экан, билмабман.
Юлдузлар ўйнинг дилтортар бирам,
Кўзга илгарироқ нечун илмабман.

Эҳ, юлдуз кўзларим тўйгунча қаранг,
Тарқамай дур вақтни олар ўйинлар,
Жаннат қучоғида ёниб-ёлворсанг,
Кўринмас ёшлигинг эслатар тунлар.

КАБУТАРГА

Мен кабутарга айландим,
сен каби оппоқ,
Қузғунлардан асраб қолай
она еримни.
Сен эса-чи, сен мен бўлиб
ҳар кун гулхан ёқ,
Нурсиз дилларни ёритсин
ўтли шеърим!

Садоқат ЧИНМИРЗАЕВА.

Янги томоша

«НИСО ХОЛАНИНГ ҲИСОБИ»

Студент-ёшлар ҳаёти, уларнинг ташвишлари, бу борада йиғилиб қолган муаммолар «Нисо холанинг ҳисоби» деб номланган саҳна асарига асосий мавзу қилиб олинган. Кулги билан йўғрилган бу спектаклни Каттақўрғон шаҳридаги Абдулҳамид Мажидий номли ўзбек давлат драма театрининг ижодий коллективи ўз мухлислари ҳукмига ҳавола этди.

Тоҳир Юнусов қаламига мансуб мазкур комедияни театрнинг бош режиссёри Равшан Ёриев саҳналаштирган. Безакларни ёш мусаввир Зокиржон Қобулов ишлаган.

Спектаклдаги ролларни республикада хизмат кўрсатган артистлардан Гулбаҳор Мамедова, Икромжон Хонимқулов, Муҳаббат Йўлдошева, Искандар Султонов ва бошқалар ижро этишаётир.

«Нисо холанинг ҳисоби» комедиясининг илк кўригига шаҳардаги техникум ва билим юртларининг талабалари таклиф этилдилар. Асар ҳаммага манзур бўлди.

А. ҲОШИМОВ.

Билиб қўйган яхши

ТАБАРРУК МЕРОС

Халқ орасида «Назр-ниёз қозони» деб ном олган табаррук меросимиз ҳақида беш тонна гуруч дамлашга мўлжалланган, қирқта қулоғи бўлган, унда тайёрланган таомлар улус аҳлига тарқатилган, деган ривоятлар юради.

Улуғ бобомиз Амир Темур шоир ва файласуф Аҳмад Яссавийга совға қилиш учун дошқозонни милодий 1399 (ҳижрий 801) йилда Туркистондан 25 чақирим узоқликдаги Қарноқ қишлоғида истиқомат қилувчи эронлик Абдул Азиз бошлиқ маҳаллий усталарга буюриб ясаттирган. «Қозоннинг сиғими уч минг литр, — деб ёзади туркистонлик Долимжон Сайфуллаев ва Қарноқ қишлоғининг кейинги тақдири ҳақида қизиқ воқеани ҳикоя қилади.—30-йилларда бу қишлоқ номи шахсга сиғинишнинг қурбони бўлган. Баъзи кишилар тарихий жой номидан шахси зиддиятли фирқа котиби номини устун қўйишган. Бу воқеа гўё Р. Отабоев душманлар томонидан «ўлдирилган»дан сўнг юз берган. Динга, бойларга қарши кураш шиори остида уч минг йиллик тарихга эга бўлган қишлоқдаги масжидлар, мадрасалар вайрон қилинган. «Иккинчи Бухоро» деб ном олган Қарноқ қисмати ҳозир ҳаммани ташвишлантирмоқда...».

Шундай қилиб сиз суратда кўриб турган улкан қозон 1935 йилда Ленинградда ўтказилган «Эронийлар санъати» кўргазмасида намойиш қилиш учун олиб кетилган, ундан кейин Эрмитажда сақланаётган эди. Орадан эллик тўрт йил ўтгач, бултур у «ватан»ига қайтарилди.

Афғон хандалари

— Сиз менинг кичик ўғлимни дарёдан қутқардингизми?

— Ҳечқиси йўқ, вазифамни бажардим, холос.

— Нега ҳечқиси йўқ дейсиз, телпагини нима қилдингиз?

* * *

Уй эгаси хизматкорига деди:

— Мен сенга врач олиб кел дегандим, сен бўлсанг, бориб мол докторини чақириб келибсан.

Хизматкор соддалик билан жавоб қилди:

— Ўзингиз аҳволим итдан баттар, дедингиз-ку!

* * *

Бир гадо бойдан, яъни хасис одамдан пул сўради.

— Эй, ука, агар менинг гапимга қулоқ солсанг ва унга амал қилсанг, хоҳлаган нарсангни бераман, — деди хасис.

— Хўп бўлади, айтганингизни қиламан.

— Илтимос, ундай бўлса мендан ҳеч нарса сўрама, — деди хасис.

Русчадан
И. АҲМЕДОВ таржимаси.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

КАБИНА ИЧИДА ТОБЛАНИШ

Уэльслик мутахассислар нафис пластиклардан ясаган кенг кабиналар ичида қишда кун очиқ келиб, қуёш қиздирган кунларда тобланиш мумкин. Кабиналар илма-тешикли материаллардан тикилган тўшамаларга эга. Улар ўтиришга ёки ётишга мўлжалланган. Нафис қалпоқ қуёш нурини ўтказиш билан бирга ўзларини иссиққа солиб ётган одамларни совуқдан муҳофаза қилади.

ҲАР СОҲАДА ЎСИШ

Тараққиёт эълоннинг либосларни кийдириб кўрсатиш учун қилинган одам танаси шаклидаги ёғоч ҳайкалдек эски турига ҳам етиб борди. Япониянинг тикувчилик саноатида кийимларнинг янги нусхаларини намойиш этишда компьютерга эга ана шундай ёғоч ҳайкалчалардан фойдаланилмоқда. Улар худди одамлар каби ҳаракат қилиб, икки юзтага яқин ҳолатни ифода эта олади.

ҚАНЧА ЧИҚАРИЛСА...

Ҳозирги вақтда Аргентинада қанча енгил автомобиль ишлаб чиқарилаётган бўлса, ҳаммаси ўғирлаб кетилмоқда. Мисли кўрилмаган бу мисол мамлакат суғурта компаниялари миллий уюшмаси тадқиқотларида эълон қилинди. Маҳаллий полиция маълумотларига қараганда автомобиллар асосан мамлакат пойтахтида ва бошқа йирик шаҳарларда ўғирлаб кетилмоқда. Аргентинада ўтган йилнинг тўққиз ойи мобайнида 72 мингтача автомашина олиб қочилди. Корхоналарда эса 79 мингта автомобиль ишлаб чиқарилди.

БОШҚОТИРМА

Жавоблар шаклда белгиланган хонадан соат мили йўналишида рақам атрофига ёзилади.

1. Чингиз Айтматов романи. 2. Ойбекнинг буюк шоирга бағишланган тарихий асари. 3. Ёқубжон Шукуров қаламига мансуб қисса. 4. Раҳмат Файзийнинг «Ҳазрати инсон» романи қаҳрамони. 5. Атоқли туркман ёзувчиси Хидир Деряевнинг тўрт китобдан иборат асари. 6. «Бой ила хизматчи» драмаси персонажи. 7. Абдулла Ориповнинг шеърий тўплами. 8. Усмон Носир достони. 9. Комил Яшин драмаси. 10. «Майсаранинг иши» комедияси қаҳрамони. 11. «Гулсара» драмаси персонажи. 12. Суннатулла Анорбоевнинг романи. 13. Шекспир трагедияси. 14. Миркарим Осимнинг тарихий қиссаси. 15. Одил Ёқубов асари. 16. Саид Аҳмаднинг «Уфқ» трилогияси персонажи. 17. «Момо ер» музикали драмасидаги етакчи роль. 18. Қадимги юнон шоири Гомер асари. 19. Алексей Толстойнинг илмий-фантастик асари. 20. Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар» романининг бош қаҳрамони. 21. Садриддин Айнийнинг қиссаси. 22. Ҳусайн Шамс романи.

Тузувчи Ф. ОРИПОВ.

СПОРТ АХБОРОТИ

ХОККЕЙ

Москва армиячилари Европа чемпионлари кубоги учун финал мусобақасини ғалаба билан бошладилар. Вакилларимиз илк учрашувда Швециянинг «Юргорден» клубини йирик ҳисобда (5:1) мағлубиятга учратдилар. Армиячиларга ғалаба келтирган шайбаларни Давидов, Петров ва Каменский киритишди.

* * *

СССР олимпиада терма командаси Швецияда шу мамлакат терма командаси билан ўртоқлик учрашуви ўтказди. Кескин кураш остида ўтган матч дуранг (4:4) бўлди.

ФУТБОЛ

Мексикада меҳмон бўлиб турган Днепропетровскнинг «Днепр» клуби шу мамлакатнинг иккинчи лигасида қатнашаётган Леон командаси футболчилари билан ўртоқлик учрашувида куч синашди. Матчнинг асосий вақтида ғолиб аниқланмади — 1:1. Ўн бир метрли жарима тўпларини тепишда омад «Днепр» томонида бўлди — 4:3.

* * *

Фарғонада «Нефтяник» спорт клуби соврини учун анъанавий мавсумолди турнири бошланди. Биринчи турда «Пахтакор» олий лига вакили — Душанбенинг «Помир» командасига қарши тўп сурди. Учрашув 2:0 ҳисобида тожикистонлик футболчилар фойдасига ҳал бўлди.

Майдон эгалари — «Нефтяник» командаси футболчилари турнирни ғалаба билан бошлашди. Улар Тюменнинг «Геолог» коллективини 2:1 ҳисобида мағлубиятга учратдилар.

Бугун «Пахтакор» Тюменнинг «Геолог», «Помир» эса Риганинг «Даугава» командаси билан куч синашади.

ТЕННИС

Илгари хабар берганимиздек, Токиода йирик халқаро мусобақа давом этаяпти. Львовлик Лариса Савченко чорак финалда имкониятни бой берди. У ГФР спортчиси Штеффи Графдан мағлубиятга (0:6, 3:6) учради.

Швейцариялик Мануэла Малеева нидерландиялик Шульцни, испаниялик Аранта Санчес пуэрто-риколик Жижи Фернандесни, японялик Акико Килимута эса ҳамюрти Нану Миягини енгди.

ШАХМАТ БУРЧАГИ

СССР спорт мастерлигига номзод Анвар ИНОҚОВ таҳрири остида

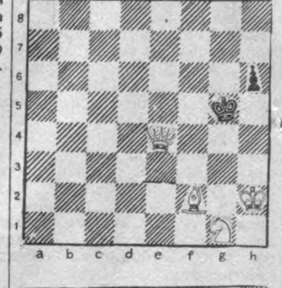

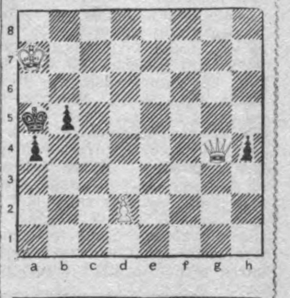

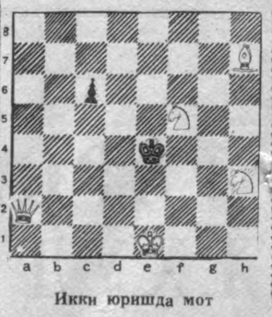

Икки юришда мот

Қишлоқ маданияти

АЁЛЛАРГА ҒАМХЎРЛИК

Олтинкўл район маданият ходимлари халққа хизмат кўрсатишнинг турли шакл ва услубларидан унумли фойдаланиб, халқ истеъдодларини излаб топиш, янги ансамбллар тузиш ва аҳоли ўртасида хил-ма-хил мавзуларда тадбирлар ўтказиш билан шуғулланишаяпти. Меҳнаткашларнинг бўш вақтларини мазмунли ва мароқли ташкил этиш ниятида қишлоқ маданият уйлари, колхоз клублари, марказий кутубхона ва унинг жойлардаги филиалларида амалга оширилаётган тематик кечалар, учрашувлар, китобхонлар конференциялари, кўрик-конкурслар, семинарлар шулар жумласидандир.

Районнинг 99 минг аҳолисига 23 та маданият уйи, колхоз клублари, 43 та кутубхона маданий хизмат кўрсатаётир. «Кўча кўриклари», «Ҳосил байрамлари», турли ташкилотларда конкурслар уюштирилмоқда. Кўплаб фольклор ансамбллари ташкил қилинаяпти. Ҳозирги кунда 7 та фольклор-этнографик, тўртта болалар ансамбллари халқимиз анъаналарини турмушга тадбиқ этмоқдалар. Ёшлар ўртасида уюштирилаётган «Баҳс» кўрик-конкурси ҳам қизиқарли бўлаяпти. Саноат корхоналари, қурилиш ташкилотлари ўртасида «Қувноқлар ва зукколар» конкурсини ўтказиш ҳам анъанага айланган. 23 та хотин-қизлар кенгаши ҳамда 43 та мактабда қизлар клуби мавжуд. Маданият ходимлари аҳоли ўртасида кенг тушунтириш ишларини олиб бормоқдалар.

— Лекин кейинги пайтда хотин-қизлар кенгашлари яхши фаолият кўрсатмаётганлиги кўзга ташланиб қолди, — дейди район маданият бўлими мудири Муқаддасхон Маҳмудова. — Биз шуни ҳисобга олиб аёлларимиз ўртасида турли баҳслар, кўрик-конкурс, мунозара кечалари уюштира бошладик. Маълум бўлдики, уларни клубларга кўпроқ жалб этиш керак экан. Чунки 80 ёшдаги, ҳатто ундан ҳам кекса кампирларимиз орасида ажойиб анъаналарни тарғиб қиладиган, ўз фазилатлари билан намуна бўладиганлар кўп.

Бундан ташқари ишлаб чиқариш илғорлари, пенсионерлар, колхоз ветеранлари орасидан ўзбек халқ қўшиқларини, классик лапарларни яхши биладиган ва меъёрига етказиб куйлайдиган истеъдодлар борлиги аниқланди. Биз маънавий меросимизни, унутилган анъаналаримизни тиклашда улардан фойдаланмоқдамиз. Бироқ шуни ҳам айтиш керакки, хотин-қизлар кенгашларига сайланган аёлларимиз ҳақиқий жамоатчи, ташкилотчи, сўзга чечан бўлишлари, ўз ишларига масъулият билан ёндашишлари ва шижоатли бўлишлари керак. Улар шуғулланишлари учун алоҳида хоналар, махсус кабинетлар зарур. Шундагина иш жонланиши мумкин. Аёллар меҳнатини енгиллатиш, уйда ўтириб ишлашлари учун шароитлар яратиш, уларни жамоат ишларига кенг жалб этиш тўғрисида ғамхўрлик қилиш керак.

Ҳ. ТОЖИМАТОВ.

Муҳаррир
А. Ғ. МУХТОРОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33, 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р. — 04068. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1128. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12